

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Ondrej Beňák

PROBLÉMY INSTITUTU VAZBY

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 11. 2014

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20.11. 2014

.....

Tímto děkuji vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Jaromíru Hořákovi, Ph.D. za cenné rady a podněty ohledně formy i obsahu této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Obecná charakteristika institutu vazby.....	7
3. Formální vazební právo.....	10
3. 1. 1 Podmínky vazby týkající se osoby obviněného.....	10
3. 1. 2 Omezení vazby u některých trestných činů.....	12
3. 2 Doba trvání vazby.....	15
3. 3 Vazební rozhodování.....	18
3. 3. 1 Rozhodnutí o vazbě a jeho náležitosti	18
3. 3. 2 Orgány rozhodující o vazbě.....	20
3. 3. 3 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě.....	21
3. 3. 4 Odkladný účinek stížnosti.....	24
4. Materiální vazební právo.....	25
4. 1 Vazební důvody	25
4. 2 Vazba útěková.....	27
4. 2. 1 Problém „vysokého trestu“.....	28
4. 2. 2 Cizí státní příslušník a útěková vazba.....	34
4. 3 Vazba koluzní.....	34
4. 4 Vazba předstižná.....	38
5. Možnosti nahrazení vazby de lege lata.....	40
5. 1 Opatření nahrazující vazbu podle § 73 tr. řádu.....	43
5. 1. 1 Záruka zájmového sdružení nebo jiné důvěryhodné osoby.....	43
5. 1. 2 Písemný slib obviněného	44
5. 1. 3 Dohled probačního úředníka	45
5. 1. 4 Předběžná opatření.....	46
5. 2 Peněžitá záruka.....	49
6. Americké federální vazební právo.....	52
6. 1 Současná právní úprava.....	54
6. 1. 1 Propuštění bez podmínek (release on personal recognizance or unsecured appearance bond).....	54
6. 1. 2 Propuštění s podmínkami (release on conditions).....	55
6. 1. 3 Vzetí obviněného do vazby.....	57
7. Závěr.....	60
7. 1 Možnosti nahrazení vazby de lege ferenda.....	60
7. 2 Shrnutí.....	62
8. Seznam pramenů.....	65
8. 1 Literatura.....	65
8. 2 Judikatura.....	66
8. 3 Internetové prameny.....	68
8. 4 Časopisecké články.....	69
8. 4 Právní předpisy.....	69

1. Úvod

Podnětem k volbě tématu diplomové práce byla po léta přetrvávající diskuze o institutu vazby, odehrávající se jak v odborných, tak i laických kruzích. Bezprostředním impulsem bylo pak dramatické oživení této diskuze zejména v souvislosti s causou Davida Ratha, které mne přimělo k hlubšímu studiu vazebního práva v České republice i v cizině. Diplomová práce na téma „Problémy institutu vazby“ rozebere současnou právní úpravu této významné oblasti trestního řízení a bude analyzovat problémy, které se v souvislosti s ní vyskytují či v minulosti vyskytovali. Problémy, se kterými se vazební právo potýkalo dříve, mají totiž i dnes vliv na vazební rozhodování, a bylo by tedy chybou je ignorovat. Práce by se měla zabývat principy vazebního práva, i jeho konkrétními ustanoveními. Nahlíženo na problémy v těchto oblastech bude jak z perspektiv jednotlivých autorit z oblasti právní doktríny, tak z pohledu Ústavního a Nejvyššího soudu a jejich judikatury.

Práce se zaměří na formální vazební právo i jeho materiální stránku, s větším důrazem na druhé zmíněné. V oblasti formálního vazebního práva půjde zejména o principy zdrženlivosti, subsidiarity a proporcionality vazby, ústavní i zákonná omezení obecných soudů při vazebním rozhodování, rozhodnutí o vazbě a opravné prostředky proti nim a také zákonné lhůty trvání jednotlivých druhů vazby a problémy jejich počítání. V oblasti materiálního vazebního práva se práce zaměří na jednotlivé vazební důvody a problémy jejich osvědčení či odůvodnění, a rovněž možnosti nahrazení vazby *de lege lata* i *de lege ferenda*. V práci bych se taktéž pokusil o srovnání české úpravy vazebního práva se zahraniční, konkrétně americkou federální úpravou, a to z toho důvodu, že se jedná o úpravu vycházející z podstatně odlišného právního systému (*common law*)

a tudíž by toto srovnání mohlo být zajímavější než v případě zahraniční úpravy evropské.

V práci bude postupováno jednotnou metodou. Nejprve bude konkrétní institut představen obecně a taktéž z pohledu samotné právní úpravy. Tato obecná část bude poté konkretizována a více rozvedena z hlediska doktríny a právních názorů nejvýznamnějších odborníků na trestní právo v České republice. Nakonec bude každá jednotlivá část doplněna o příslušnou judikaturu Ústavního a Nejvyššího soudu se zaměřením na oblasti, které se ukázaly být nejvíce problematickými, ať již v minulosti či v současnosti.

Hlavním cílem diplomové práce je tedy poskytnout komplexní pohled na nejdůležitější aspekty vazebního práva České republiky a otázky s nimi spojené. Rovněž také srovnat jednotlivé názory doktríny navzájem a poté i s názory judikatury a tam, kde to bude vhodné, obohatit práci i vlastním názorem. Nakonec dojde též k porovnání české a americké federální právní úpravy.

Vedlejší cíle této diplomové práce jsou dva. Prvním je, vzhledem k podnětu, který mne přiměl se touto problematikou zabývat, utvořit vlastní názor v přetrvávající diskuzi o nadužívání či dokonce zneužívání vazby orgány činnými v trestním řízení a o smyslu vazby jako takové. Druhým vedlejším cílem je pak pokusit se načrtnout budoucí vývoj v oblasti právní úpravy vazby a zejména možností jejího nahrazení.

Diplomová práce by se neměla týkat „okrajových“ typů vazby, tedy vazby extradiční, vyhošťovací či vazby mladistvých.

Text práce odpovídá právnímu stavu ke dni 11. 11. 2014.

2. Obecná charakteristika institutu vazby

Vazba je z pohledu obviněného jednoznačně nejvýznamnějším institutem přípravného řízení trestního. Rovněž tak z pohledu práva ústavního. Jedná se totiž o nejvýraznější zásah do ústavně zaručených práv člověka, konkrétně práva na osobní svobodu zaručeného článkem 8 odstavcem 1 Listiny základních práv a svobod. Odstavec 5 tohoto článku poskytuje orgánům veřejné moci pravomoc zbavit osobní svobody nevinného¹ člověka z důvodů a na dobu stanovenou zákonem².

Vzetí do vazby je pro obviněného nejzávažnějším důsledkem zahájení trestního stíhání. Jeho dopad je srovnatelný uložením trestu odnětí svobody, nejzávažnějšího trestu známého českému trestnímu právu. Účel vzetí do vazby je však diametrálně odlišný od účelu trestu odnětí svobody. Vzetí do vazby především není trestem a nesmí být pokládáno ani používáno jako trest.³ Vazba nemá sankční ani výchovnou funkci. Účelem vzetí do vazby je v nejširším smyslu dosažení účelu samotného trestního stíhání, tedy nalezení pachatele trestného činu, jeho postavení před soud a odsouzení. Ve smyslu užším je jím pak zajištění hladkého průběhu trestního řízení, a to jednak zabezpečením fyzické přítomnosti obviněného a jednak zabezpečením důkazů (pravdivých výpovědí svědků a materiálních důkazů) pro trestní řízení. Ochrana společnosti před možným opakováním trestné činnosti, případně dokonání trestného činu obviněným je rovněž jedním z účelů vazby. K jiným účelům nesmí být vazba obviněného za žádných okolností užívána.⁴

Kromě zbavení osobní svobody má vazba pro obviněného ještě jeden

1 čl. 40 odst. 2 LZPS, § 2 odst. 2 tr. řádu

2 § 67 a násl. tr. řádu

3 viz. např. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva.

Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s., s. 275

4 význam slova „jen“ návětí § 67 tr. řádu: „Obviněný smí být vzat do vazby **jen** tehdy,...

významný negativní důsledek, a to nepříznivý vliv na jeho schopnost hájit se v řízení před soudem. § 36 odst. 1 písm. a) tr. řádu sice z důvodu nápravy tohoto znevýhodnění stanoví, že obviněný, který je ve vazbě, musí mít obhájce, nicméně nemůže být pochyb o tom, že vzetím do vazby možnosti přípravy obhajoby obviněného utrpí⁵. Vantuch tvrdí, že „*obhájce by měl vyrovnávat tento handicap jak častější korespondencí, tak včasnými a častějšími návštěvami.*“⁶ Toto tvrzení však převážně spoléhá na dobrou vůli a profesionální čest obhájce.

Právě z důvodu nemalého omezení práv nevinného člověka a oslabení jeho pozice v trestním řízení vazba konstruována jako subsidiární institut. To znamená, že jí má být užito jen tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jiným, méně závažným opatřením.⁷ Vazba musí být též uplatňována zdrženlivě, neboť se jedná o krajní a vyjímečné opatření (*ultima ratio*) trestního řízení. Kromě toho musí být vazba přiměřená závažnosti trestného činu a sankci za něj hrozící.⁸ Vazba je vždy opatřením fakultativním, není ji tedy nutno použít vždy, když je přípustná a záleží pouze na úvaze soudu (soudce), zda ji v konkrétním případě užije.⁹

Vazba je vykonávána ve specializovaných útvarech (vazebních věznicích) ministerstva spravedlnosti. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost a obviněný nesmí být vystaven psychickému ani fyzickému nátlaku.¹⁰ Výkon vazby se řídí samostatným zákonem (zákon č. 293/1993 Sb. z., o výkonu vazby).

5 VANTUCH, P.: Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 336

6 Tamtéž

7 viz. dovětek § 67 tr. řádu

8 JELÍNEK, J. a kol. : Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: Leges, 2013, 864 s. , s. 276

9 viz. návětí § 67, význam slova „smí“, rovněž tak MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 275

10 MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 275

Na závěr je třeba poznamenat, že navzdory v laické veřejnosti rozšířenému a hluboce zakořeněnému názoru, vzetí obviněného do vazby nijak neprejudikuje rozhodnutí o vině. Soud (soudce) o vazbě rozhoduje na základě pouhé pravděpodobnosti a často ve velmi krátkém čase. Za těchto podmínek po něm nelze požadovat jistotu v úsudku, jako je tomu v případě meritorního rozhodování. Z toho důvodu zákon pro rozhodnutí o vazbě nepožaduje standard jistoty bez důvodných pochybností, ale pouze *důvodnou obavu*¹¹, že obviněný bude jednat tak, jak zákon předpokládá. Tento z hlediska jistoty nižší požadavek však samozřejmě nezbavuje soud (soudce) povinnosti řádně a vyčerpávajícím způsobem odůvodnit rozhodnutí o vazbě.¹²

11 viz. návěští § 67 tr. řádu

12 viz. např. nález Ústavního soudu IV. ÚS 3294/09

3. Formální vazební právo

Pod pojmem formálního vazebního práva se tradičně rozumí veškerá právní úprava vazby kromě úpravy samotných vazebních důvodů (materiální vazební právo). Zahrnuje tedy úpravu takových náležitostí, jakými jsou například otázky typu koho lze vzít do vazby, který orgán rozhoduje o vzetí do vazby či propuštění na svobodu (případně také o prodloužení vazby), kdy a jak často musí být o vazbě rozhodnuto, dále zda je přípustná stížnost proti rozhodnutí a kdo ji může podat, kdo o ní rozhoduje a samozřejmě také jak dlouho může vazba trvat. Tato část se věnuje pouze formálním podmínkám vzetí obviněného do vazby, materiální podmínky (vazební důvody) budou rozebrány samostatně.

3. 1. 1 Podmínky vazby týkající se osoby obviněného

Vzít do vazby lze pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání (§ 68 odst. 1 tr. řádu). Tato osoba se označuje od okamžiku nastání účinků zahájení trestního stíhání jako obviněný. Tyto účinky nastávají podle názoru doktríny¹³ okamžikem doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání. Nezáleží přitom na tom, jestli obviněný rozumí českému jazyku, pokud mu byla sdělena podstata obvinění v jazyku, kterému rozumí.¹⁴ Jiný přístup by zakládal u jednotlivých obviněných nepřipustnou nerovnost před zákonem.

Jinou osobu než obviněného vzít do vazby nelze. Zákon nezná žádnou preventivní vazbu u osoby podezřelé ani vazbu ochrannou u svědků. Z faktu, že do vazby lze vzít pouze obviněného rovněž vyplývá, že vazba

13 např. MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 276

14 Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. 3 To 134/2004

nepřichází v úvahu ve zkráceném přípravném řízení podle § 179a a násl. tr. řádu. V tomto typu řízení je osobou, proti níž se řízení vede takzvaný podezřelý, nikoliv obviněný, tedy jedná se o osobu, které nebyl doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání (bylo jí pouze sděleno podezření ze spáchání trestného činu podle § 179b odst. 3 tr. řádu, respektive doručen opis protokolového záznamu o tomto úkonu). Tudíž u ní nenastaly účinky zahájení trestního stíhání, což je, jak bylo výše uvedeno, základní podmínkou pro přípustnost použití vazby. Tyto účinky u podezřelého ve zkráceném přípravném řízení nastávají až podáním návrhu na potrestání. Hypotetická možnost vzít jej do vazby v tomto okamžiku je vyloučena s ohledem na § 179f odst. 1 písm. a), které stanoví, že zkrácené přípravné řízení nelze konat nebo v něm pokračovat, jestliže je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého (vazbě vždy předchází zadržení a zadržet podezřelého je možno jen je-li dán důvod vazby - § 76 odst. 1 tr. řádu) spolu s návrhem na potrestání soudu. Tyto podmínky stanoví § 179e, a to tak, že podezřelého je třeba předat soudu do 48 hodin od zadržení i s návrhem na potrestání (nebo návrhem na schválení dohody o vině a trestu), jinak je nutno rozhodnout o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. řádu, čímž se věc dostává již do standardního přípravného řízení.

Doručení opisu obvinění je základní podmínkou pro možnost vzetí osoby do vazby, nikoliv však podmínkou dostačující. U daného obviněného musí být totiž zjištěny skutečnosti nasvědčující závěru, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, tento skutek má všechny znaky trestného činu a zároveň jsou dány zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Toto ustanovení dovětku § 67 tr. řádu je důležité z toho důvodu, že dává soudu (soudci) možnost vyjádřit se k

obvinění a vyslovit svůj názor na skutečnosti v něm obsažené. Soud (soudce) zde tedy v podstatě dostává příležitost posoudit, zda je obvinění důvodné. Nesmí však, dojde-li k závěru, že není, trestní stíhání zastavit.¹⁵ Zastavení trestního stíhání výlučnou pravomocí státního zástupce, a to až do hlavního líčení, respektive předběžného projednání obžaloby, kdy má tuto pravomoc soud (§ 223, resp. § 188 odst. 1 písm. c) tr. řádu). I přesto je toto ustanovení významné, neboť, kromě bezprostředního přínosu pro obviněného v tom, že nebude vzat do vazby, pokud soud neshledá důvodnost trestního stíhání, je také možné, že názor soudu, vyslovený prostřednictvím rozhodnutí o ponechání obviněného na svobodě (či o jeho propuštění na svobodu, je-li ve vazbě) , přiměje státního zástupce přehodnotit trestní stíhání samotné. Je nutno však poznamenat, že soud (soudce) nemá pravomoc vydávat závazné pokyny státnímu zástupci, co se týče dalšího vedení řízení, takže jakékoliv přehodnocení, respektive zastavení trestního stíhání závisí pouze na úvaze státního zástupce.

Pro vzetí obviněného do vazby stanoví § 67 ještě jednu podmínku. Musí být zjištěno, že v době rozhodování nelze účelu vazby dosáhnout jiným (méně závažným) opatřením. Toto se posuzuje jak ve vztahu ke konkrétnímu obviněnému, tak ve vztahu k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je stíhán. Jedná se o promítnutí zásady subsidiarity vazby do trestního řádu.

3. 1. 2 Omezení vazby u některých trestných činů

§ 68 odst. 2 stanoví, že do vazby lze vzít jen toho obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dva roky, nebo pro nedbalostní trestný čin,

¹⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 347/96 ze dne 10. 12. 1997

za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři roky. U tohoto ustanovení se lze ptát, jestli je v tomto případě možné či nutné přihlížet ke zvýšení či snížení horní hranice trestu odnětí svobody, například podle § 43 odst. 1 nebo § 58 tr. zákoníku. Doktrína¹⁶ se shoduje, že nikoliv, a že je potřeba vycházet pouze z horní hranice trestní sazby, stanovené za trestný čin ve zvláštní části trestního zákoníku. Tento názor se taktéž dá dovodit z nálezu Ústavního soudu I. ÚS 603/07, kde se tvrdí, že *„důvody a podmínky umožňující držení obviněného ve vazbě je však nutno vykládat a aplikovat restriktivně (čl. 4 odst. 4 Listiny a čl. 40 odst. 2 Listiny...)“*¹⁷

§ 68 odst. 3 představuje výjimku z omezení odstavce předcházejícího. Stanoví, že pravidlo dle odstavce 2 se nepoužije, jsou-li dány určité okolnosti na straně obviněného. Takové okolnosti jsou dány, jestliže obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

U všech těchto okolností platí, že musí být zjištěny, tedy musí být

¹⁶ např. VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 271, obdobně také JELÍNEK, J. a kol. : Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: Leges, 2013, s. 278

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2007 sp. zn. I. ÚS 603/07

prokázáno, že tak obviněný skutečně již jednal. Nestačí, jako je tomu v případě vazebních důvodů, pouhé, byť sebelépe podložené, důvodné obavy.

Podmínka pod písmenem a) je vcelku jednoznačná. K písmenu b) bych poznamenal, že zde je potřeba současného splnění dvou podmínek: obžalovaný se nedostavil opakovaně, tedy nejméně dvakrát, a zároveň se jej nepodařilo předvést ani jinak zajistit jeho účast. Dle názoru doktríny se za nedostavení se považuje i řádně omluvená neúčast, musí však být splněna i druhá podmínka.¹⁸ Za dostupný prostředek zjištění totožnosti podle písmena c) se považuje nejen doklad či záznam v databázi evidence obyvatel, nýbrž i potvrzení totožnosti důvěryhodnou osobou. Co se týče písmena d), Vantuch tvrdí, že za maření objasňování skutečností závažných pro trestní řízení lze považovat i pouhé zatajování skutečností obviněným.¹⁹ Tento názor nemohu pokládat za správný, neboť by se jednalo o porušení práva obviněného odepřít výpověď zaručeného článkem 40 odst. 4 Listiny a obdobně též § 33 odst. 1 tr. řádu. Stejně tak lze problematičnost tohoto názoru dovodit z nálezu III. ÚS 148/97, kde Ústavní soud dovodil, že lhaní či uvádění nepravdivých skutečností obviněným (a tudíž i zatajování pravdivých skutečností) je součástí ústavně zaručeného práva na obhajobu.²⁰

Písmeno e) bylo novelizováno zákonem č. 459/2011 Sb. z. z důvodu nejasností²¹ okolo výkladu slov „pokračoval v trestné činnosti, pro níž je stíhán“ a nyní se oproti dřívějšímu znění vztahuje jak na pokračování v trestném činu (ve smyslu § 116 tr. zákoníku), tak na opakování trestné

18 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 273

19 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 273

20 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997

21 viz. např. VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 274 - 275

činnosti (t. j. pokud obviněný páchal trestnou činnost před i po zahájení trestního stíhání) a nově také písmeno e) postihuje případy pravé recidivy. K výkladu termínu „trestná činnost“ blíže v kapitole o předstížené vazbě.

3. 2 Doba trvání vazby

Jednou z nejdůležitějších oblastí formálního vazebního práva, zejména pro obviněného, je úprava doby trvání vazby, tedy doby, po kterou smí být obviněný (obžalovaný), jakožto nevinná osoba, držen ve vazbě. Trestní řád upravuje dobu trvání vazby § 72a a 72b.

§ 72a odst. 1 obsahuje jak obecné pravidlo trvání vazby v trestním řízení, tak i specifické limity maximálního trvání vazby. Obecným pravidlem je, že vazba může trvat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem pouze nezbytně nutnou dobu. Toto ustanovení je projevem zásady zdrženlivosti a zásady rychlosti řízení. Jeho důsledkem je jednak povinnost orgánů činných v trestním řízení propustit obviněného (obžalovaného) na svobodu ihned, jakmile jeho zajištění ve vazbě již není potřeba pro naplnění účelu trestního řízení, a jednak také povinnost těchto orgánů konat rychle a bez zbytečných průtahů. Zákonodárce se ale zřejmě domníval, že pouhé obecné pravidlo nezabrání účelovému prodlužování vazby, jak se v minulosti dělo²². Proto § 72a odst. 1 rovněž upravuje maximální délku trvání vazby v trestním řízení. Jedná se o lhůty diferencované podle povahy trestného činu, pro který je vedeno trestní stíhání. Celková doba trvání vazby tedy nesmí přesáhnout

a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,

22 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 301

- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

§ 72a odst. 2 stanoví, že z uvedených dob připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem, a to z toho důvodu, že v řízení před soudem se podle představ zákonodárce nachází těžiště řízení.²³ Tyto lhůty nejsou vzájemně zaměnitelné, respektive je nepřipustné dobu, které nebyly v jednom stádiu trestního řízení vyčerpána, jakkoliv přesouvat či přečerpávat do druhého období. Jakmile řízení dospělo do stádia řízení před soudem, může vazba v tomto stádiu trvat opravdu jen dvě třetiny příslušné doby.²⁴ Nebude-li řízení skončeno před uplynutím těchto lhůt, musí být obviněný (obžalovaný) nejpozději poslední den dané lhůty propuštěn z vazby na svobodu (jedná se tedy o lhůty propadné).

Pro určení, která doba je příslušná jako maximální doba trvání vazby, je rozhodující v případě trestního stíhání obviněného pro více trestných činů trestný čin nejpřísněji trestný.

Dojde-li v průběhu řízení k překvalifikaci trestného činu na čin mírněji trestný a v důsledku toho nastane stav, kdy již došlo k překročení dané nejvyšší přípustné doby, případně stádiu řízení příslušné části dané doby, musí být obviněný (obžalovaný) neprodleně propuštěn na svobodu.

§ 72a odst. 3 stanoví speciální pravidlo pro případ koluzní vazby (§ 67 písm. b) tr. řádu). Je-li obviněný ve vazbě jen a pouze z tohoto důvodu, může vazba trvat nejvýše tři měsíce. Obviněný musí být bez dalšího propuštěn z vazby nejpozději poslední den této lhůty. Jedinou možností jak držení obviněného v koluzní vazbě prodloužit, je pro orgány činné v

23 MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 284

24 Usnesení Krajského soudu v Č. Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp. zn. 4 To 3/2002, publikované pod č. 5 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2003, s. 21

trestním řízení prokázat, že obviněný již jednal tak, jak předpokládá § 68 odst. 3 písm. d), tedy že již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Tímto ustanovením je zabezpečeno, že koluzní vazby nebude ze strany orgánů činných v trestním řízení zneužíváno k držení obviněného ve vazbě nad dobu nezbytně nutnou. Obava ze zneužití existuje právě u koluzní vazby proto, že ji není možno nahradit podle § 73 a 73a tr. řádu.

Doba trvání vazby se podle § 72a odst. 4 počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Podle Vrchního soudu v Olomouci je třeba jak do celkové doby vazby, tak i do jednotlivých lhůt započítat rovněž veškerá omezení osobní svobody obviněného v dané trestní věci, bez ohledu na to, zda vyústila v jeho vzetí do vazby či nikoliv.²⁵ V případě, kdy dojde k vrácení věci státnímu zástupci k došetření (§ 188 odst. 1 písm. e), příp. § 221 odst. 1, 2), pokračuje v běhu lhůta, která připadá na přípravné řízení, a to ode dne kdy byl státnímu zástupci doručen dotýčný spis.

Poslední odstavec § 72a stanoví samostatnost a nezávislost doby trvání vazby v řízení o dovolání (§ 265l odst. 4 a § 265o odst. 2), o stížnosti pro porušení zákona (§ 275 odst. 3), o návrhu na povolení obnovy řízení (§ 282 odst. 2 a § 287), po zrušení výroku o trestu nálezem Ústavního soudu (§ 314k odst. 1) nebo v řízení o výkonu trestu vyhoštění (§ 350c odst. 1) na vazbě v původním řízení.

K úplnosti ještě třeba poznamenat, že pakliže byl soudem vyhlášen rozsudek, kterým byl obviněný odsouzen pro zvlášť závažný zločin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nezapočítává se doba vazby od

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 4 Tmo 11/2004, publikované pod č. 19 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2005/1, s. 222

vyhlášení takového rozsudku do nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo do zrušení takového rozsudku do celkové doby trvání vazby (§ 72b). Stále však záleží jen na úvaze soudu (soudce), zda u obžalovaného shledá důvody vazby či nikoliv.

3. 3 Vazební rozhodování

3. 3. 1 Rozhodnutí o vazbě a jeho náležitosti

Vzetí obviněného do vazby, jeho ponechání ve vazbě či jeho propuštění z vazby na svobodu se děje vždy na základě rozhodnutí příslušného orgánu, tedy soudu (soudce) nebo státního zástupce (viz. níže). Toto rozhodnutí má vždy podobu usnesení, neboť zákon v tomto případě výslovně nestanoví, že soud rozhoduje rozsudkem a státní zástupce rozhoduje vždy usnesením (§ 119 tr. řádu).

Zákon stanoví pro odůvodnění rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo rozhodnutí, jež má za následek ponechání obviněného ve vazbě zvláštní náležitosti v § 73c tr. řádu, které musí toto odůvodnění splňovat nad rámec obecných náležitostí odůvodnění usnesení (§ 134 odst. 2 tr. řádu). Těmito zvláštními náležitostmi, které musí soud v odůvodnění uvést jsou:

- a) skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán,
- b) konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3,
- c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Písmeno a) přiznává (spolu s dovětkem § 67, jak bylo zmíněno výše) soudu (soudci) právo vyjádřit se k důvodnosti celého trestního stíhání, nikoliv jen důvodnosti vazby.

V ustanovení pod písmenem b) zákonodárce (v souladu s návěťím § 67) požaduje, aby soud uvedl konkrétní skutečnosti, informace, fakta nebo alespoň věrohodné indicie, na základě kterých pojal důvodnou obavu, že obviněný bude jednat způsobem uvedeným v § 67. V žádném případě nelze tento požadavek odbýt pouhým odkazem či citací textu ustanovení toho kterého vazebního důvodu. V nálezu IV. ÚS 137/2000 k tomu Ústavní soud uvedl: *„Rozhodnutí, jímž je osobní svoboda jednotlivce omezena, není v souladu s ústavním pořádkem republiky, obsahuje-li jen povšechné a obecné odůvodnění, v podstatě jen citující text příslušných zákonných důvodů vazby bez jakéhokoliv odkazu na konkrétní okolnosti, které by měly existenci vazebních důvodů založit.“*

Písmeno c) představuje další posílení subsidiarity vazby. Soud (soudce) tak musí zdůvodnit nejen nutnost užití vazby, nýbrž i proč nebylo možné v daném případě vazbu nahradit méně závažnými opatřeními.

Co se týče povahy odůvodnění rozhodnutí o vazbě obecně, musí být řádné, vyčerpávající a úplné, a tedy přezkoumatelné. Je nepřipustné, aby soud rozhodující o vazbě neodůvodnil svou úvahu o obžalovaném a nebezpečí zmaření účelu vazby nebo jakkoliv opomněl, přešel či jinak ponechal bez adekvátní reakce námitky obžalovaného proti jeho vzetí do vazby (respektive proti argumentům státního zástupce). Ústavní soud toto judikoval v několika svých nálezech, příkladmo III. ÚS 103/99²⁶ nebo I. ÚS 74/06, kde bylo dovozeno, že *„...již sama skutečnost, že se obecný soud nijak nevypořádal s námitkou účastníka řízení, která má současně vztah k*

26 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000

projednávané věci, zásadně zakládá protiústavnost dotyčného rozhodnutí. Ústavní soud v této souvislosti posuzuje toliko otázku, zda uplatněná námitka měla vztah k projednávané věci; přitom již zpravidla neposuzuje případný relevantní dopad na rozhodnutí ve věci samé, neboť je to právě obecný soud, který se potom obsahem této námitky musí zabývat. Jedná se tak v podstatě o věc principu - v této rovině se zobrazuje atribut právního státu zakazující libovůli; případy ignorování věcných námitek účastníků řízení zatěžují rozhodnutí soudů nepřezkoumatelností a tím v rovině potenciality libovůli umožňují. Takové jednání obecného soudu je pak třeba hodnotit jako rozporné s právem účastníka řízení na spravedlivý proces."²⁷

3. 3. 2 Orgány rozhodující o vazbě

Podle § 73b o vazbě v trestním řízení rozhodují soud (soudce) nebo státní zástupce. Velká většina těchto rozhodnutí je ale v pravomoci soudu, tedy v přípravném řízení v pravomoci soudce, v hlavním líčení pak v pravomoci senátu. Zjednodušeně lze říci, že v pravomoci státního zástupce jsou jen ta vazební rozhodnutí v přípravném řízení, která jsou ku prospěchu obviněného, to jest rozhodnutí o propuštění z vazby (včetně kladného rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění z vazby), rozhodnutí o pomnutí některého z důvodů vazby, rozhodnutí o žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí (podle § 73 odst. 4 nebo § 73a odst. 3), a taktéž rozhodnutí o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu. Státní zástupce ale za žádných okolností nemůže rozhodnout o ponechání obviněného na svobodě v důsledku přijetí některého z opatření nahrazujícího vazbu. Ač se může zdát, že takové

²⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 74/06 ze dne 30. 10. 2006

rozhodnutí je ve prospěch obviněného, není tomu tak, neboť nahradit vazbu lze jen pokud je osvědčena existence vazebních důvodů a rozhodnutí o existenci vazebních důvodů zcela jistě není ve prospěch obviněného, protože tím je dána i možnost vzít obviněného do vazby. A takový závěr smí učinit pouze soudce (§ 73b odst. 1). Na druhé straně státní zástupce smí rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného jejího nahrazení některým z opatření podle § 73 a 73a²⁸, neboť vazební důvody v takovém případě již byly osvědčeny soudcem v době, kdy byl obviněný vzat do vazby. Takové rozhodnutí je tedy na rozdíl od předchozí situace ve prospěch obviněného.

Ostatní vazební rozhodnutí jsou v pravomoci soudu (soudce či senátu).

3. 3. 3 Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Opravným prostředkem proti rozhodnutí o vazbě, obdobně jako proti jakémukoliv usnesení, je stížnost. Trestní řád ji připouští zásadně proti všem rozhodnutím tohoto typu, které taxativně vyjmenovává v § 74 odst. 1. Poučení o možnosti podat stížnost jako opravný prostředek musí obsahovat každé vazební rozhodnutí. Ústavní soud v nálezu III. ÚS 1926/10 dovedl, že pakliže rozhodnutí toto poučení neobsahuje, případně obsahuje poučení nesprávné, dochází tím k odepření spravedlnosti obviněnému a tudíž k porušení jeho práva domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.²⁹

Lhůta pro podání stížnosti proti usnesení je stanovena na 3 dny od oznámení usnesení a stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje (§ 143 odst. 1 tr. řádu). Osobami oprávněnými podat stížnost proti vazebnímu rozhodnutí jsou obžalovaný (sám nebo prostřednictvím

28 JELÍNEK, J. a kol. : Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: Leges, 2013, 864 s. , s. 288
29 Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2010 sp. zn. III. ÚS 1926/10

obhájce), osoby, které by mohly ve prospěch obžalovaného podat odvolání (příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh - § 247 odst. 2 tr. řádu), a také, pokud se jedná o stížnost proti rozhodnutí soudu, státní zástupce. Ten je rovněž jedinou osobou, která smí podat stížnost jak v prospěch, tak i v neprospěch obžalovaného.

O stížnosti proti vazebnímu rozhodnutí soudu, pokud jí tento soud sám plně nevyhoví, rozhoduje nadřízený soud. O stížnosti proti vazebnímu rozhodnutí státního zástupce (mimo rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby bez přijetí některého opatření nahrazujícího vazbu) rozhoduje soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, jež napadené rozhodnutí vydal, a to zpravidla (nejedná se o lhůtu propadnou) do pěti dnů po uplynutí lhůty k podání stížnosti.

Na rozhodování o stížnosti se podle § 74 odst. 1 obdobně použijí ustanovení trestního řádu o vazebním zasedání (§ 73d až 73g). To ale neznamená, že se jej musí vždy účastnit obviněný. Je samozřejmě správné a logické a naprosto v souladu s čl. 38 odst. 2 Listiny umožnit osobní účast obviněného v řízení, v němž se rozhoduje o jeho vzetí do vazby, případně o jeho ponechání ve vazbě, stejně jako s čl. 5 odst. 4 Evropské úmluvy o lidských právech, který požaduje, aby o trvání vazby bylo rozhodováno soudem (tedy nestranným a nezávislým orgánem³⁰, což státní zástupce jakožto zástupce strany řízení není). Otázka však stojí, je-li nutná osobní účast obviněného v řízení o stížnosti proti rozhodnutí soudu (soudce). Úprava vazebního zasedání byla do trestního řádu zavedena zákonem č. 459/2011 Sb., stejně tak ustanovení § 74 odst. 1, které upravuje řízení o stížnosti pomocí analogie s ustanoveními o vazebním zasedání. To mimo jiné znamená, že obdoba vazebního zasedání, a tedy ani osobní účast

30 viz. čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech

obviněného se nemusí konat, jestliže jsou dány okolnosti podle § 73d odst. 3 písm. b), to jest, že obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě. Tyto okolnosti budou nejspíše dány u drtivé většiny stížností (zvláště pak lhůta šesti týdnů, uvážíme-li, že lhůta pro podání stížnosti činí pouhé tři dny od oznámení rozhodnutí, a tedy řízení o stížnosti se jistě bude konat dříve než po šesti týdnech). U této úpravy nelze argumentovat, že nenaplnuje požadavky Listiny a Úmluvy. Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 45/04 sice stanoví, že v řízení o stížnosti je nutné umožnit osobní účast obviněného, ale na druhou stranu se tamtéž uvádí, že „...se v posuzované věci nejednalo o případ rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, tedy o dalším rozhodování soudem o vazbě obviněného. Ústavní soud v této souvislosti zdůrazňuje, že na toto řízení není možné vztáhnout ve stejném rozsahu shora uvedená měřítko, která lze vztahovat jen na řízení o stížnosti obviněného proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby.“³¹ Nález Pl. ÚS 45/04 přirozeně vychází z právního stavu platného ke dni rozhodování, kdy právní úprava umožňovala o dalším trvání vazby rozhodovat státnímu zástupci, nikoliv soudu (soudci), jak je tomu dnes (§ 73b odst. 3). Tím je splněn jak požadavek čl. 5 odst. 4 Úmluvy o rozhodování soudem o dalším trvání vazby, tak i čl. 38 odst. 2 Listiny o osobní účasti obviněného. K dostatečnému zajištění práv obviněného již není třeba jeho osobní účasti při řízení o stížnosti, neboť je mu současnou úpravou umožněno se vazebního řízení před nezávislým a nestranným orgánem (soudem) osobně zúčastnit³² a své argumenty přednést již v prvním stupni. Jen stěží se lze domnívat, že u stížnostního řízení přednese nové nebo jiné argumenty ve

31 Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 sp. zn. Pl. ÚS 45/04

32 viz. § 73f odst. 2 tr. řádu

svůj prospěch. Tento stav je výhodný zejména z hlediska procesní ekonomie a zásady koncentrace řízení v prvním stupni.

3. 3. 4 Odkladný účinek stížnosti

Stížnost proti rozhodnutí (usnesení) o vazbě zpravidla nemá odkladný účinek. Důvodem je, že kdyby jej měla, mohlo by do rozhodnutí o stížnosti dojít ke zmaření účelu vazby (k útěku obviněného, ovlivnění svědka či opakování trestné činnosti). Rozhodnutí o vazbě tedy mají povahu předběžně vykonatelných rozhodnutí. Z tohoto pravidla existují pouze dvě výjimky. První výjimkou je stížnost stran proti připadnutí peněžitě záruky státu. Odkladný účinek zde nezpůsobuje nebezpečí zmaření účelu vazby, zejména proto, že v takovém případě již ke zmaření nejspíše došlo. Druhou výjimkou je stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby (ne však jedná-li se o propuštění obviněného po vyhlášení zprošťujícího rozsudku). Zde je naopak odkladný účinek nutný právě k ochraně účelu vazby před zmařením. Tento odkladný účinek je však omezen, byl-li státní zástupce přítomen vyhlášení rozhodnutí, stížnost má odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

4. Materiální vazební právo

Jako materiální vazební právo se označuje právní úprava samotných vazebních důvodů a opatření nahrazujících vazbu. Ustanovení této úpravy tvoří jádro vazebního práva. Existence vazebních důvodů je nejpodstatnější skutečností pro vzetí obviněného do vazby. Tuto existenci vždy osvědčuje pouze soud (soudce). Na to pak navazuje možnost nahrazení vazby, neboť vazbu nelze nahrazovat, nejsou-li dány vazební důvody, protože zkrátka není co nahrazovat. Problematiky vazebních důvodů a jejich použití se logicky rovněž týká největší část judikatury Ústavního soudu z oblasti vazebního práva.

4. 1 Vazební důvody

Česká právní úprava rozeznává tři důvody, na základě kterých lze vzít obviněného do vazby. Tyto důvody upravuje výlučně § 67 tr. řádu. Soud (soudce) musí na základě jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností dospět k přesvědčení, že existuje důvodná obava, že obviněný, pakliže nebude vzat do vazby:

- a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Pro vzetí obviněného do vazby stačí naplnění kteréhokoliv z těchto důvodů, jak lze dovozovat z použité logické spojky „nebo“. To však neznamená, že soud (soudce) by se měl spokojit s osvědčením existence jednoho důvodu, je-li jich objektivně dáno více, neboť právě to posléze rozhoduje o možnosti nahrazení vazby některým z opatření nahrazujících vazbu.

Dovětek § 67 ještě navíc kromě osvědčení existence vazebních důvodů vyžaduje, aby se soud (soudce) přesvědčil, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření. Tato podmínka je vzhledem k důvodům vazby upravena kumulativně. Bez pozitivního závěru o těchto skutečnostech tedy nelze vzít obviněného do vazby, ani byli-li by dány důvody vazby. Podle Vantucha bylo toto doplnění § 67 reakcí na to, že v praxi občas docházelo k tomu, že obviněný byl vzat do vazby i tehdy, měli-li soud (soudce) za to, že trestní stíhání je nedůvodné. Nepříslušelo mu ale toto hodnotit, měl se zabývat pouze existencí vazebních důvodů. Je sice obtížné představit si situaci, ve které by bylo možno zodpovědně osvědčit existenci vazebních důvodů a zároveň být přesvědčen (nebo si být přímo vědom), že trestní stíhání je nedůvodné, nicméně se tak v praxi nejednou stalo. Státní zástupci a vyšetřovatelé pak paradoxně a absurdně interpretovali rozhodnutí soudu o vzetí obviněného do vazby jako potvrzení důvodnosti trestního stíhání, a to ačkoliv si byli vědomi faktu, že soud (soudce) nemůže o důvodnosti trestního stíhání nijak rozhodovat, a že

jsou to oni, na kterých leží odpovědnost za zákonnost trestního stíhání.³³

K úplnosti ještě potřeba zdůraznit, že ani v případě existence vazebních důvodů a současného osvědčení podmínek stanovených v dovětku § 67 ještě není nutné vzít obviněného do vazby. Záleží jen na úvaze soudu (soudce), zda se rozhodne obviněného takto zajistit, a to i v případě vazebního důvodu podle § 67 písm. b), tedy tzv. koluzní vazby, kterou nelze nahradit žádným z opatření nahrazujících vazbu (§ 73 a 73a tr. řádu). Užití institutu vazby je za vždy fakultativní.

4. 2 Vazba útěková

Takzvanou útěkovou vazbou se rozumí vazba z důvodu podle § 67 písm. a) tr. řádu. Obviněného lze vzít do vazby, jestliže existuje důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul. Pojem *uprchne* chápe soudní praxe jako útěk do ciziny, pod pojmem *skrývat se* se rozumí ukrývání se na území České republiky.³⁴ Písmeno a) příkladmo (význam slova *zejména*) uvádí skutečnosti, které jsou způsobilé odůvodnit obavu, že se obviněný zachová způsobem uvedeným v písm. a), nebude-li do vazby vzat. První z těchto skutečností je fakt, že totožnost obviněného nelze hned zjistit. Tím se rozumí situace, kdy obviněný u sebe ani na žádném dosažitelném místě (například v místě trvalého bydliště) nemá osobní doklady, není zde žádná věrohodná osoba, která by jeho totožnost potvrdila, anebo obviněný rovnou odmítá sdělit svou totožnost, případně o své totožnosti uvádí lživé údaje.

33 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 268-9

34 MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 277

Druhou vyjmenovanou skutečností je neexistence stálého bydliště obviněného. Je třeba povšimnout si, že trestní řád zde nepoužívá termínu *trvalý pobyt*. Z toho lze dovodit, že tato skutečnost je dána jen tehdy, nemá-li obviněný kde bydlet, případně kde bydlet má, ale nezdržuje se tam anebo často a bez ohlášení orgánům činným v trestním řízení místo svého pobytu mění. To, že se nezdržuje na adrese trvalého pobytu je nerozhodující.³⁵

4. 2. 1 Problém „vysokého trestu“

Třetí vyjmenovaná skutečnost je v praxi nejproblematictější. Vyskytuje se u ní hned několik sporných otázek. Prvním problémem je nejasnost samotného termínu „vysoký trest“. Ústavní soud jej ve svém nálezu III. ÚS 566/03 definoval jako trest odnětí svobody „...ve výši nejméně kolem osmi let“³⁶ Tento limit Ústavní soud dovodil z § 41 odst. 2 tehdejšího trestního zákona, jakožto ustanovení upravující definici zvláště závažných trestných činů, neboť „pojem „vysokého trestu“ z pohledu smyslu a účelu trestněprávní sankce je spjat s nejzávažnějšími trestnými činy...“³⁷. Vystává tedy otázka, zda by dnes, když byl trestní zákon nahrazen trestním zákoníkem, jenž nejzávažnější trestné činy (zvláště závažné zločiny) v § 14 odst. 3 definuje jako úmyslné trestné činy, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let, neměla být definice pojmu vysokého trestu ve smyslu § 67 písm. a) odpovídajícím způsobem změněna (tedy že by soudy začaly považovat za hrozící vysoký trest trest odnětí svobody v délce trvání kolem deseti let). Ústavní soud samozřejmě sám od sebe nemůže tuto definici změnit, neboť

35 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s., s. 278

36 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004

37 tamtéž

jedná pouze na návrh, nicméně je zvláštní, že doktrína ani obecné soudy na tento problém nereagují a stále se řídí nálezem III. ÚS 566/03. Dalo by se říci, že se jedná o přepjatě formalistický postoj, neboť z materiálního hlediska je potřeba vykládat onen nález tak, že Ústavní soud v otázce, co lze považovat za vysoký trest, respektoval tehdejší vůli zákonodárce a provedl analogii z hmotného práva do procesního. Stejným myšlenkovým postupem, ale za podmínek současného právního stavu, musíme dojít k závěru, že za vysoký trest je třeba považovat trest odnětí svobody v délce trvání nikoliv kolem osmi, nýbrž deseti let. Nejedná se přitom o drobnost, změna pohledu na pojem vysokého trestu by mohla před vazbou uchránit nemálo obviněných, což vzhledem k tomu, že vazba je univerzálně považována za nejzazší prostředek k zajištění obviněného (ultima ratio), by nemělo být opomínáno.

Další problém v této oblasti se rovněž týká nálezu III. ÚS 566/03. Spočívá v tom, že nelze s jistotou říci, co dělá hrozící trest „vysokým“. Hrozící trest ve výši kolem osmi let, který je vysoký ve vztahu k jednomu obviněnému, ještě nemusí být vysoký vůči jinému obviněnému. Domnívá se tak alespoň Jelínek, který píše, že *„Hrozbu vysokým trestem trestní řád nevymezuje konkrétní výměrou trestu. Tu je třeba dovodit individuálně ve vztahu ke konkrétní trestněprávní kvalifikaci skutku a konkrétnímu obviněnému. Proto považujeme za nesprávný názor Ústavního soudu, podle něhož je to hrozba trestem odnětí svobody nejméně kolem osmi let, ...“*³⁸. Jedná se o poměrně zvláštní pohled, neboť si lze jen stěží představit obviněného, kterému by hrozící trest ve výši kolem osmi let odnětí svobody nepřišel vysoký a jako něco, čemu by bylo dobré se vyhnout.

38 JELÍNEK, J. a kol. : Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 3. vydání, Praha: Leges, 2012, 1280 s., s. 651

Hrozbu vysokým trestem nelze mechanicky dovodit pouze na základě příslušné horní hranice trestu odnětí svobody, který za konkrétní trestný čin hrozí. Soud (soudce) „*vždy musí hodnotit konkrétní okolnosti rozhodné pro stanovení stupně nebezpečnosti činu pro společnost i poměry obviněného v konkrétním případě a uvažovat jen o takové výši trestu, která reálně hrozí.*“³⁹ Jinými slovy, i když je obviněný obviněn například z trestného činu, za který je podle trestního zákoníku možno uložit pět až dvanáct let (např. přijetí úplatku podle § 331 odst. 4 tr. zákoníku), nelze jen na základě této trestní sazby dovodit, že hrozí vysoký trest. Soud (soudce) musí dostatečně odůvodnit (odkazem na konkrétní relevantní skutečnosti), že obviněnému *reálně* hrozí uložení trestu kolem osmi let.

Významné postavení v kontextu odůvodnění obavy z útěku či skrývání se v důsledku hrozícího vysokého trestu zaujímá spor o to, zda hrozící vysoký trest již sám o sobě zakládá tuto obavu, anebo zda je nutné nalézt ještě jinou *konkrétní skutečnost*, která obavu z útěku spolu s hrozícím vysokým trestem odůvodňuje. Rozhodnutí č. 64/1992 Sb. rozh. tr. vyložilo ustanovení § 67 písm. a) dle druhé jmenované varianty.⁴⁰ Obdobně se k problému postavil i Ústavní soud v nálezu III. ÚS 188/99, kde bylo konstatováno, že v případě odůvodnění útěkové vazby pouhým hrozícím vysokým trestem, je takové rozhodnutí nutno považovat za „*stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 1 Ústavy.*“⁴¹ Tento nálezn rovněž vyjmenovává *konkrétní skutečnosti*, které je nutno dovodit vedle samotné hrozby vysokého trestu. Těmito skutečnostmi jsou například „*míra uspořádanosti*

39 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993, sp. zn. 7 To 251/93, publikované pod č. 14 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1994, s. 129

40 Uznesenie Najvyššieho Súdu SR publikované pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1992, s. 440

41 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999

životních poměrů obviněného, okolnost, zdali má v tuzemsku trvalý pobyt, zda jsou dány důkazy, resp. indicie z minulosti nebo současnosti, že se již o vyhýbání trestnímu stíhání pokoušel, resp. pokouší, atd.“⁴² Tento výklad byl ale v soudní praxi kontradiktován již jmenovaným nálezem III. ÚS 566/03, kde Ústavní soud ohledně skutečností příkladmo vyjmenovaných v § 67 písm. a) dovedl, že „každá z těchto skutkových podstat, jelikož jejich uspořádání je alternativní a nikoli kumulativní, je tím jednáním, příp. konkrétní skutečností, jež zakládá samo o sobě důvodnou obavu, že se obviněný bude vyhýbat trestnímu stíhání, a to buď tím, že uprchne, anebo tím, že se bude skrývat.“⁴³ S tímto závěrem ovšem nesouhlasí velká část doktríny, a to z toho důvodu, že takový výklad v podstatě zakládá obligatorní vazbu v případě některých zvlášť závažných zločinů. Vantuch tvrdí, že „...samotná hrozba vysokého trestu není konkrétní skutečností zakládající obavu z jednání podle § 67 písm. a). Pokud by tomu tak skutečně bylo – což však trestní řád nepřipouští – muselo by – dovedeno ad absurdum – platit, že v jakémkoli případě hrozby vysokého trestu by u obviněného byla dána existence útěkového vazebního důvodu, a to bez nutnosti dalšího podrobnějšího zkoumání.“⁴⁴ Obdobně se vyjadřuje také Šámal⁴⁵. V této otázce je tedy třeba se spíše přiklonit na stranu doktríny, neboť její názor respektuje povahu vazby jakožto institutu fakultativního, nikoliv obligatorního.

Ať už tedy považujeme hrozbu vysokého trestu za onu konkrétní skutečnost z návěti § 67 či nikoliv, zůstává faktem, že i když je dána, je třeba nejprve z této hrozby dovést *důvodnou obavu*, že se obviněný zachová způsobem předpokládaným v § 67 písm a), a teprve na základě

42 tamtéž

43 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004

44 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s., s. 279

45 ŠÁMAL, P. a kol. : Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 1920 s., s. 741

této důvodné obavy obviněného do vazby vzít. Proto lze považovat názor Ústavního soudu vyjádřený v nálezu III. ÚS 566/03 za chybný, neboť ten tvrdí, že hrozba vysokého trestu (či jiná z příkladmo vyjmenovaných skutečností) *sama o sobě zakládá* důvodnou obavu. Správnějším, respektive ústavně konformnějším názorem by bylo, že hrozba vysokého trestu (či jiná skutečnost) *může sama o sobě založit* důvodnou obavu, že se obviněný zachová dle § 67 písm. a), nebude-li do vazby vzat.

Důležitým judikátem z oblasti útěkové vazby v souvislosti s hrozbou vysokého trestu byl nepochybně náleží Ústavního soudu v cause Davida Ratha, tedy náleží I. ÚS 2208/13⁴⁶. V něm bylo judikováno, že důvodnost, respektive ospravedlnitelnost útěkové vazby klesá s plynutím času. Ústavní soud zde vyslovil názor, že *„Riziko uprchnutí nebo skrývání se obviněného za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání nebo trestu po případném propuštění z vazby na svobodu nemůže být v případě dlouhotrvající vazby založeno výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Delší trvání vazby musí být ospravedlněno dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu.“*⁴⁷ Zároveň také dovodil, že *„v situaci, kdy po delší době intenzivního vyšetřování trestné činnosti osoby vazebně stíhané orgány činné v trestním řízení nejsou schopny nebo opomenou hlouběji prověřit poznatky zavádějící důvodnost rizika útěku mající původ v době před trestním stíháním a postačující pro vzetí do vazby v počáteční fázi trestního stíhání, musí vazební i stížnostní soud věnovat zvýšenou pozornost tomu, jestli tyto poznatky obstojí i po uplynutí delšího času, během kterého je obviněný ve vazbě.“*⁴⁸ Ústavní soud zde tedy přiznal jistou přípustnou a

46 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

47 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

48 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

odůvodněnou míru tolerance orgánům činným v trestním řízení, co se týče důvodnosti vzetí obviněného do vazby na začátku trestního řízení. V tomto stadiu po nich tedy, jak již bylo dříve zmíněno, nelze požadovat příliš vysokou preciznost a míru jistoty, že obviněný uprchne, nebude-li do vazby vzat. Požadovaná míra preciznosti a jistoty se však s plynoucím časem zvyšuje a orgány činné v trestním řízení nemohou spoléhat na to, že s často ne zcela jasnými a povrchními indiciemi o úmyslu obviněného uprchnout či se skrývat si vystačí po celé trestní řízení.

Ústavní soud se ve stejném judikátu rovněž vyjádřil k fenoménu dovozování úmyslu obviněného uprchnout či se skrývat na základě úvah o jeho charakteru či osobní morálce. Je nepochybně správné i potřebné při zjišťování existence důvodné obavy z útěku obviněného vzít v úvahu i jeho osobnostní vlastnosti, zvláště když se do velké míry uvažuje v rovině pravděpodobnosti a soud (soudce) zde jistě uvítá jakýkoliv opěrný bod. Nicméně je chybné a dokonce nelogické činit závěry o charakteru obviněného na základě faktu, že je trestně stíhán, neboť se jedná o situaci, kdy „*soud z hypotetického tvrzení dovodí zjištěná fakta a z takto ustanovených fakt vyvodí další hypotézy.*“⁴⁹ Jedná se tedy, jak uvedl Ústavní soud, o argument kruhem. Připustili bychom-li takovou možnost, naprosto každý obžalovaný by musel být pokládán za osobu pochybného charakteru, což by mohlo vést k obligatorní vazbě, respektive automatické existenci vazebních důvodů, což by bylo v rozporu s charakterem vazby v českém trestním řízení. Mnohem závažnější je ale fakt, že takovýto přístup soudu se pohybuje na hranici presumpce viny, podle názoru Ústavního soudu je dokonce ve „*flagrantním rozporu s principem presumpce nevin*“.⁵⁰ Rovněž zde lze uvažovat, že soud (soudce) namísto střizlivé úvahy o tvrzeních jedné ze stran trestního řízení tato tvrzení bere za

49 tamtéž

50 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

prokázaná fakta a bez důkazů, a tedy bezdůvodně se s nimi ztotožňuje. Tento postup naráží hned na dva ústavně chráněné principy trestního řízení a právního řádu vůbec, a to jak na již zmíněný princip presumpce neviny (čl. 40 odst. 2 Listiny), tak i na požadavek nestrannosti soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny). Obžalovaný by se tak ocitl ve velmi obtížné pozici.

4. 2. 2 Cizí státní příslušník a útečková vazba

K úplnosti výkladu o útečkové vazbě je třeba ještě zmínit situaci, kdy obviněným je cizí státní příslušník a soud rozhoduje o jeho vzetí do vazby. V nálezu Ústavního soudu III. ÚS 121/02 bylo judikováno, že cizího státního příslušníka nelze vzít do vazby z důvodu dle § 67 písm. a) jen proto, že je cizím státním příslušníkem, „..., *neboť tato skutečnost vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, nikoli však konkrétní skutkově podloženou hrozbu, jež má být vazbou odstraněna.*“⁵¹ Ve stejném nálezu bylo rovněž stanoveno, že útečkovou vazbu nelze dovodit jen proto, že obviněný má kdykoliv možnost opustit území České republiky, neboť svoboda pohybu je ústavně zaručeným právem dle čl. 14 Listiny „...*a z důvodu realizace tohoto ústavně zaručeného práva nelze bez dalšího dovozovat existenci vazebního důvodu.*“⁵²

4. 3 Vazba koluzní

Smyslem vazby podle § 67 písm. b) je zabránit obviněnému v manipulování trestního řízení nezákonným působením na osoby či věci.

51 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 121/02 ze dne 6. 6. 2002

52 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 121/02 ze dne 6. 6. 2002

Tím se má na mysli jednak ovlivňování svědků nebo spoluobviněných (ať už přemlouváním, podplácením či zastrašováním) a rovněž i ničení, falšování nebo skrývání fyzických důkazů. Je přitom nerozhodné, zda tuto činnost má provádět sám obžalovaný nebo jiná osoba v jeho prospěch. Koluzní vazbu lze považovat za nejzávažnější, neboť jako jediná nemůže být nahrazena žádným z opatření nahrazujících vazbu. Je tomu tak proto, že koluzní vazba ochraňuje samotnou integritu a průběh trestního řízení (bez účasti obviněného se lze do velké míry obejít díky institutu řízení proti uprchlému⁵³). Závažnost koluzní vazby potvrzuje také fakt, že obviněnému ve vazbě z tohoto důvodu je kontrolována korespondence a jeho návštěvy mohou být omezeny, to se však nevztahuje na korespondenci či návštěvy obhájce.⁵⁴

Důvodem koluzní vazby nesmí být v žádném případě uplatňování zákonných práv obviněného. Ústavní soud potvrdil v nálezu III. ÚS 148/97⁵⁵, že obviněný nemůže být vzat do vazby proto, že odmítá vypovídat, popírá vinu či uvádí nepravdivé skutečnosti. Opačný přístup by byl v rozporu s čl. 40 odst. 4 Listiny, neboť by se jednalo o nátlak na obviněného, aby vypovídal. Navíc obviněný v takovém případě nepůsobí na osoby či věci, což je podmínkou koluzní vazby. Obdobným způsobem je obviněný chráněn i v případě, že odmítá vydat věc (§ 73 odst. 1 tr. řádu), podrobit se prohlídce těla (§ 114 odst. 1) či strpět odběr krve či jiný potřebný úkon (§ 114 odst. 2)⁵⁶. Za zákonné právo obviněného se považuje i připomenutí svědkovi jeho povinnosti mlčenlivosti (§ 99 odst. 2) či práva odepřít výpověď (§ 100 odst. 1, 2), nebo naopak jeho přemlouvání, aby vypovídal, pokud to odmítá, případně nabádání k pravdivému vyličení

53 § 302 až 306a tr. řádu

54 § 12 a 13 zákona o výkonu vazby

55 Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997

56 MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s., s. 279

skutečností⁵⁷.

Obviněný rovněž nemůže být vzat do vazby z koluzního důvodu pokud je dána potřeba vyslechnout pouze obecně vymezený či blíže nespecifikovaný okruh svědků, a to i kdyby někteří z nich měli být obviněnému známi. Taktéž samotný fakt, že věc je na počátku vyšetřování, nemůže odůvodnit obavu z koluzního jednání obviněného. Vždy musí být zjištěno *jednání nebo konkrétní skutečnosti* dokládající koluzní záměr obviněného.⁵⁸ Jinak by se v mnoha případech dala odůvodnit vazba automaticky, v rozporu s návěťm § 67. Obdobné důsledky by měla i situace, kdy je jeden ze spoluobviněných na útěku. Tato situace rovněž nedokládá koluzní záměr obviněného, a to ani tehdy, jsou-li oba spoluobvinění manželé.⁵⁹

Na druhé straně je třeba si povšimnout nálezu Ústavního soudu II. ÚS 138/93⁶⁰. V něm se uvádí, že obavu z koluzního úmyslu obviněného lze dovést nejen z jeho samotného jednání, ale že postačuje i jakási „objektivní konstelace, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, včetně stadia vyšetřování.“⁶¹ Tuto *objektivní konstelaci* Ústavní soud dovedl pro situaci, kdy další vyšetřování záviselo na jediném bezpečně identifikovaném svědku, který dosud nebyl vyslechnut a jehož výpověď by mohla zásadním způsobem ovlivnit výsledky vyšetřování. Právě tato situace je tou *konkrétní skutečností*, která dostatečně odůvodňuje obavu z koluzního jednání obviněného. Pro vzetí obviněného do vazby z koluzního důvodu tedy postačuje situace, která je koluzně vysoce riziková a dalo by

57 tamtéž

58 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 283

59 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 282

60 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994

61 tamtéž

se říci, že přímo „svádí“ obviněného, aby koluzně jednal, a to bez ohledu na samotné jeho chování. Je otazné, zda tento judikát nezakládá právě onu výše zmíněnou automaticnost vazby v obdobných případech. Jak však již bylo opakovaně zmíněno, vždy záleží pouze na úvaze soudu (soudce), zda u obviněného shledá *důvodnou obavu*, či nikoliv.

Pro úplnost je třeba poznamenat, že náleží I. ÚS 62/96⁶² rozšířil možnost odůvodnění obavy z jednání podle § 67 určitou *objektivní konstelací* také na ostatní důvody vazby.

Mandák⁶³ ke koluzní vazbě poznamenává, že přípustnost koluzní vazby zásadně odpadá „...*nejpozději po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně. Lze to dovést z doslovu zákona, který připouští vazbu jen při nebezpečí působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. Vždyť soud může vynést rozsudek teprve tehdy, jestliže byl zjištěn skutkový stav nezbytný pro jeho rozhodnutí - § 2 odst. 5 tr. ř.*“ Vyjímkou je případ kdy odvolací soud „...*hodlá doplnit řízení výsledkem nových svědků (nikoliv hodlá-li opakovat výslech svědků již soudem prvního stupně vyslechnutých)*...“.

Rovněž není možné koluzní vazbu aplikovat za situace, kdy tu sice jsou dosud nevyslechnutí svědci, ale jejich výpověď se přímo netýká *skutečností závažných pro trestní stíhání* (§ 67 písm. b). Příkladem může být výpověď svědka o skutečnostech, které mají spíše ilustrující povahu, nebo výpověď pouze potvrzující skutečnosti dostatečně zjištěné výpovědí jiného svědka.⁶⁴

62 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 62/96 ze dne 12. 9. 1996

63 MANDÁK, V. Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie. 1996. Červen

64 MANDÁK, V. Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie. 1996. Červen

4. 4 Vazba předstižná

Předstižnou vazbou se rozumí vazba dle § 67 písm. c). Účelem tohoto vazebního důvodu je zabránit obviněnému, aby opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokonal trestný čin, o který se pokusil, nebo vykonal trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Z dikce tohoto ustanovení lze dovodit, že předstižný důvod vazby přichází v úvahu jen u úmyslných trestných činů, neboť lze jen stěží dojít k závěru, že by obviněný mohl mít v úmyslu opakovat svůj nedbalostní trestný čin. O nedbalostní trestný čin se rovněž z povahy věci nelze pokusit, připravovat jej a ani jím hrozit. Co se týče významu termínu *připravoval*, je třeba jej chápat tak, jak jej definuje trestní zákoník, tedy že je použitelný jen v případě, že je obviněný stíhán za zvlášť závažný zločin, u něžž je příprava trestná.

Pojem *opakovat trestnou činnost* je nutné chápat tak, že se nevztahuje pouze na situace, kdy hrozí, že se obviněný dopustí trestného činu totožného s trestným činem, za něžž je stíhán, ale rovněž i na situace, kdy hrozí, že se obviněný dopustí trestného činu stejné povahy, to znamená trestného činu proti stejnému chráněnému zájmu (např. majetek, život a zdraví, apod.).⁶⁵ Toto lze dovodit z významu použitého výrazu *trestná činnost* namísto výrazu *trestný čin*. Opačně je tomu v případě *dokonání a vykonání trestného činu*, který obviněný připravoval, o který se pokusil nebo kterým hrozil, zde se zásadně musí jednat o totožný trestný čin. Nemohu souhlasit s názorem, že se musí jednat o opakování trestné činnosti stejné právní kvalifikace, jak tvrdí Jelínek.⁶⁶ Nelze totiž najít racionální důvod, proč by zákonodárce použil v té jediné větě dvou

65 MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. , s. 280

66 JELÍNEK, J. a kol. : Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 3. vydání, Praha: Leges, 2012, 1280 s. , s. 652

různých pojmů, a přitom jim přiřkládá de facto stejný význam. Pojem *trestná činnost* proto nevyjadřuje nějaké množství totožných trestných činů, které by mohl obviněný na svobodě spáchat, ale právě určité množství trestných činů narušujících totožný chráněný zájem.

Zároveň nelze pod pojem *trestná činnost* zahrnout jakoukoliv blíže neurčenou trestnou činnost, kterou by obviněný na svobodě mohl páchat. To lze dovodit z významu slov *trestnou činnost, pro niž je stíhán*, to znamená trestnou činnost stejné povahy či charakteru.⁶⁷

Nakonec je ještě vhodné poznamenat, že předstižnou vazbu lze užít, kromě již uvedených okolností, pouze v případě, že opakování, pokus či dokonání hrozí bezprostředně, tedy akutně. Do vazby obviněného vzít nelze kvůli obavě z toho, že by mohl někdy v neurčené či vzdálené budoucnosti (zejména po skončení trestního stíhání) páchat obdobnou trestnou činnost. Jiný postup by odporoval „*především nezbytné podmínce bezprostřední hrozby, a navíc by se tak předbíhal výsledek trestního řízení s ohledem na účinek očekávané sankce na obviněného.*“⁶⁸

67 srov. ŠÁMAL P. a kol. : Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 1920 s. , s. 745

68 MANDÁK, V. Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie. 1996. Duben

5. Možnosti nahrazení vazby de lege lata

Soud (soudce) je podle dovětku § 67 povinen vždy zvážit, zda není možné v době rozhodování dosáhnout účelu vazby jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření. Těchto jiných opatření zná trestní řád celkem pět. Vazbu lze nahradit:

- a) zárukou zájmového sdružení či důvěryhodné osoby
- b) písemným slibem obviněného
- c) dohledem probačního úředníka
- d) peněžitou zárukou
- e) uložením předběžného opatření

Všechna tato opatření lze uložit pouze obviněnému, u kterého byl zjištěn vazební důvod podle § 67 písm. a) nebo c), v případě předběžného opatření pak jen vazební důvod podle písm. c). Existenci vazebních důvodů vždy zjišťuje pouze soud (soudce), a tedy i ponechat obviněného na svobodě za současného přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu může rovněž pouze soud. Propustit obviněného z vazby (tedy takového obviněného, u kterého již byly vazební důvody osvědčeny) za současného uložení některého z opatření nahrazujících vazbu však může buď soud (soudce), je-li věc ve stadiu řízení před soudem, nebo státní zástupce, je-li věc v přípravném řízení.

Co se týče vzájemné kompatibility předběžných opatření (§ 88b až 88o tr. řádu) a opatření podle § 73 a 73a, nic nebrání jejich současnému uložení. To lze dovodit z toho, že trestní řád předběžná opatření vyjmenovává jako jeden z druhů opatření nahrazujících vazbu v § 73 (i když podrobná úprava

se nachází v § 88b až 88o). Lze však nalézt situace, za kterých je současné uložení předběžného opatření a opatření podle § 73 a 73a nepřípustné. Žádné opatření podle § 73 a 73a nelze uložit obviněnému současně s uložení některého z předběžných opatření tehdy, jestliže trestní stíhání se vede pro úmyslný trestný čin, jehož horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin s horní hranicí trestná sazby trestu odnětí svobody do tří let (§ 77a odst. 1 tr. řádu). Na předběžná opatření se nevztahuje omezení podle § 68 odst. 2 tr. řádu, které se naopak vztahuje na opatření podle § 73 a 73a (nelze-li obviněného vzít do vazby, a tedy nejsou-li dány vazební důvody, nelze použít ani tato opatření, neboť není jimi co nahrazovat⁶⁹). Pro úplnost je třeba dodat, že *omezení* spočívající v zákazu vycestování do zahraničí podle § 77a, které lze uložit podle § 73 odst. 4, § 73a odst. 3 tr. řádu, a na které se vztahuje omezení podle § 68 odst. 2 tr. řádu (§ 77a odst. 1), není totožné s *předběžným opatřením* podle § 88h. Toto je první situace, kdy nelze předběžná opatření ukládat spolu s opatřeními podle § 73 a 73a.

Další situací, za které není možné současné uložení, je, jak již bylo zmíněno, existence vazebního důvodu podle § 67 písm. a) jako jediného vazebního důvodu. § 88b odst. 2 jasně stanoví, že předběžná opatření lze uložit jen tehdy, jestliže z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, tedy v podstatě za existence vazebního důvodu podle § 67 písm. c). Zároveň musí být na rozdíl od opatření podle § 73 a 73a [kde stačí pouhá existence vazebního důvodu podle § 67 písm. a) nebo c)] též splněna podmínka, že uložení předběžného opatření si vyžaduje ochrana oprávněných zájmů

69 JELÍNEK, J. a kol. : Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: Leges, 2013, 864 s. , s. 287

poškozeného, který je fyzickou osobou, zejména jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti (§ 88b odst. 2 tr. řádu).

Při pozorném čtení trestního řádu lze narazit na jednu zvláštnost. Dovětek § 67 stanoví přednost uložení předběžného opatření před ostatními opatřeními nahrazujícími vazbu⁷⁰. Jak píše Jelínek, je tomu tak proto, že zákonodárce je považuje za méně invazivní než opatření podle § 73 a 73a (alespoň v oblasti předstižné vazby)⁷¹. Na druhé straně § 88b odst. 2 stejně jasně stanoví, že „...s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením,...“, a tedy de facto stanovuje subsidiaritu předběžných opatření vzhledem k opatřením podle § 73 a 73a. Toto si lze vysvětlit nepozorností zákonodárce při schvalovacím procesu zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, kterým byla předběžná opatření podle § 88b až 88o i změna dodatku § 67 do trestního řádu zavedena. V praxi by měl být tento problém nejspíše řešen v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny⁷², a rovněž i v souladu s konstantní judikaturou Ústavního soudu⁷³ tak, že předběžná opatření budou mít přednost (v situacích, kdy jsou použitelná) před ostatními opatřeními nahrazujícími vazbu, a to proto, že základní práva obviněného omezují méně intenzivně.

70 viz. dovětek § 67: „...a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, **zejména uložením některého z předběžných opatření.**

71 JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. Bulletin advokacie. 2013. Dostupný z <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

72 čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod: Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu.

73 např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06

5. 1 Opatření nahrazující vazbu podle § 73 tr. řádu

5. 1. 1 Záruka zájmového sdružení nebo jiné důvěryhodné osoby

Zárukou se rozumí opatření podle § 73 odst. 1 písm. a). Jeho podstata spočívá v tom, že zájmové sdružení nebo důvěryhodná osoba převezme záruku za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Přijetí tohoto opatření soudem je nenárokové, je tedy čistě na úvaze soudu (soudce) nebo státního zástupce, je-li již obviněný ve vazbě, zda ji přijme. Pokud přijetí záruky připadá v úvahu, soud a v přípravném řízení státní zástupce jsou povinni toho, kdo nabízí záruku a splňuje podmínky pro její přijetí, seznámit s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby (§ 73 odst. 2).

Zájmovým sdružením se dle § 3 odst. 1 tr. řádu rozumí odborová organizace nebo organizace zaměstnavatelů, ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Důvěryhodnou osobu trestní řád konkrétně nevyjmenovává (něco takového by ani obecným ustanovením zřejmě nebylo možné), musí se však vždy jednat o osobu schopnou příznivým způsobem ovlivňovat chování obviněného, což si musí orgán rozhodující o vazbě náležitě ověřit. Teorie dovozuje, že takovou osobou mohou být například nadřízený obviněného, učitel studenta, vychovatel učně, rodiče obviněného či osoby blízké (§ 125 tr. zákoníku). Dle judikatury Ústavního soudu však rodinní příslušníci neposkytují dostatečnou záruku za chování obviněného, jestliže zjevně nemají na chování obviněného vliv, například

proto, že s nimi obviněný nežije, nebo pokud žalovanou trestnou činnost lze páchat mimo vliv rodinných příslušníků.⁷⁴ V žádném případě však takovou osobou nemůže být obhájce obviněného.⁷⁵

V případě, že obviněný neplní podmínky stanovené v rozhodnutí o přijetí této záruky, pocítí důsledky jen on a nikoliv ten, kdo záruku nabídl. Tyto důsledky mají podobu rozhodnutí, kterým v případě, že trvají důvody vazby, může (ale nemusí) být obviněný vzat do vazby (§ 73 odst. 7 tr. řádu).

Je nutno poznamenat, že toto opatření mnohdy efektivně nezabrání vzetí obviněného do vazby, protože v krátkém čase, ve kterém musí být rozhodnuto o zadrženém obviněném, většinou ani obhájce obviněného nestihne vyhledat onu důvěryhodnou osobu či sdružení a vyjednat s ním převzetí záruky.⁷⁶

5. 1. 2 Písemný slib obviněného

Obsahem opatření podle § 73 odst. 1 písm. b) je písemný slib obviněného, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží. Tímto omezením může být například zákaz činnosti, která byla příčinnou, podmínkou nebo podnětem obviněného ke spáchání předmětného trestného činu.⁷⁷ Samozřejmě i toto opatření je nenárokové a závisí pouze na uvážení orgánu rozhodujícího o vazbě, zda

74 nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 1907/14

75 např. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s., s. 288

76 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s., s. 317

77 MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s., s. 288

jej bude považovat při zvážení všech okolností za dostatečné. Pokud je škoda způsobená trestným činem velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný a je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopustit na různých místech republiky, výrazně je tím zpochybněna dostatečnost slibu⁷⁸. Rovněž tak pokud je stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu vysoký, slib obviněného nemusí soud považovat za dostatečný.⁷⁹

Tento slib musí dát vždy osobně obviněný a to v písemné formě. Obhájce jej za obviněného smí pouze sepsat, podepsat jej ale musí vždy obviněný. Písemný slib je velmi často navrhovaným opatřením nahrazujícím vazbu, zejména proto, že pro obviněného je velice jednoduché jej učinit. Nejspíše z toho důvodu je ovšem také častěji orgánem rozhodujícím o vazbě odmítán než přijímán. Na druhé straně pokud dojde k propuštění obviněného z vazby (nebo k jeho ponechání na svobodě), je to nejčastěji ze všech opatření v důsledku přijetí písemného slibu obviněného.⁸⁰

Pokud obviněný poruší svůj slib, vystavuje se tím nebezpečí, že bude rozhodnuto o jeho vzetí do vazby (§ 73 odst. 7).

5. 1. 3 Dohled probačního úředníka

Nahrazení vazby opatřením dle § 73 odst. 1 písm. c) tr. řádu je zcela v rukou soudu (soudce) či státního zástupce. Trestní řád nezná žádný formální návrh nebo podání, které by v tomto ohledu mohl učinit obviněný.

78 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 1992, sp. zn. 6 To 48/92, publikované pod č. 29 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1993, s. 219

79 náleží Ústavního soudu ze dne 12.09.2013 sp. zn. III. ÚS 2348/13

80 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. ,s. 318

Dojde-li orgán rozhodující o vazbě k přesvědčení, že účelu vazby lze dosáhnout tímto prostředkem, vysloví nad obviněným dohled probačního úředníka (úředníka Probační a mediační služby). V odůvodnění rozhodnutí, kterým dohled vyslovil, orgán rozhodující o vazbě stanoví povinnosti, které musí obviněný v souvislosti s dohledem probačního úředníka plnit. Typicky se jedná o povinnost se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi a změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem, nicméně § 73 odst. 3 umožňuje stanovit obviněnému ještě jakákoliv další omezení, které orgán rozhodující o vazbě uzná za nutné k dosažení účelu vazby. Kopii usnesení o vyslovení dohledu obdrží mimo jiných oprávněných osob také příslušné středisko probační a mediační služby. Konkrétní vymezení dohledu probačního úředníka nalezneme v § 49 až 51 trestního zákoníku. Obviněný je například povinen plnit probační plán stanovený probačním úředníkem, dostavovat se k němu ve stanovených lhůtách, informovat jej o svém pobytu, zaměstnání a zdrojích obživy nebo mu umožnit vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje (nezáleží tedy na tom, jestli mu toto obydlí patří). Pokud obviněný závažným způsobem nebo opakovaně poruší své povinnosti, je probační úředník povinen o tomto informovat předsedu senátu soudu, který dohled uložil, který pak dle § 73 odst. 7 tr. řádu může rozhodnout o vzetí obviněného do vazby.

5. 1. 4 Předběžná opatření

Dle § 73 odst. 1 písm. d) lze vazbu nahradit uložením předběžného opatření. Tato opatření trestní řád upravuje v § 88b až 88o. Institut předběžných opatření byl do trestního řádu zaveden zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon sice zná i jiná předběžná opatření než ta v trestním řádu, ale vzhledem ke svému zaměření se tato práce věnuje pouze předběžným opatřením v trestním řízení.

Trestní řád vyjmenovává jednotlivé typy předběžných opatření v § 88c. Jsou jimi:

- a) zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (dále jen "zákaz styku s určitými osobami"),
- b) zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (dále jen "zákaz vstupu do obydlí") ,
- c) zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
- d) zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě,
- e) zákaz vycestování do zahraničí,
- f) zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti,
- g) zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky,
- h) zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek (dále jen "zákaz her a sázek") , nebo
- i) zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti (dále jen "zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti")

Kromě toho, co již bylo řečeno o předběžných opatřeních v úvodu tohoto oddílu, dále platí, že uvedený výčet je výčtem alternativním [význam slova *nebo* v ust. písm. h)], avšak taxativním. Je tedy možné obviněnému uložit jakákoliv nebo všechna vyjmenovaná opatření, nikoliv však jiná opatření než ta vyjmenovaná.

Ustanovení § 88m obsahuje vlastní úpravu rozhodování o předběžných

opatření. Orgánem rozhodujícím o uložení méně závažných předběžných opatření, tedy zákazu styku s určitými osobami, zákazu držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákazu užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a zákazu her a sázek je předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce (§ 88m odst. 2). O uložení ostatních předběžných opatření rozhoduje předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§ 88m odst. 3). Z důležitých důvodů lze ze zákazu styku s určitými osobami, zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě a zákazu výkonu konkrétně vymezené činnosti povolit vyjímku. Proti všem těmto rozhodnutím je přípustná stížnost (§ 88m odst. 7).

Předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí (§ 88n odst. 1). Předběžné opatření lze zrušit nebo rozhodnout o jeho nahrazení jiným, pokud se ukáže, že výkon předběžného opatření je nemožný nebo jeho plnění nelze na obviněném spravedlivě požadovat nebo předběžné opatření není nezbytně nutné v původně stanoveném rozsahu (§ 88n odst. 2). Obviněný smí kdykoli žádat o zrušení předběžného opatření. Neuvádí-li v žádosti nové důvody pro zrušení předběžného opatření, smí ji opakovat až po uplynutí třech měsíců od právní moci rozhodnutí o zamítnutí původní žádosti (§ 88n odst. 3). Stížnost obviněného i státního zástupce je přípustná také proti všem těmto rozhodnutím. Proti rozhodnutí o předběžném opatření zákazu styku s určitými osobami a zákazu vstupu do obydlí má právo podat stížnost i poškozený. Odkladný účinek má však obdobně jako při rozhodování o vazbě jen stížnost státního zástupce (a na rozdíl od vazby také poškozeného) proti rozhodnutí o zrušení předběžného opatření, a pokud byli přítomni při vyhlášení tohoto rozhodnutí, tak jen tehdy, byla-li stížnost podána ihned po vyhlášení (§ 88n odst. 4).

Neplní-li obviněný podmínky uloženého předběžného opatření, hrozí mu uložení pořádkové pokuty podle § 66 tr. řádu, uložení jiného druhu předběžného opatření, nebo vzetí do vazby (§ 88o).

5. 2 Peněžitá záruka

Peněžitou záruku upravuje § 73a trestního řádu. Jejím smyslem je zabránit obviněnému v útěku nebo páchání další trestné činnosti hrozbou ztráty podstatné peněžní částky. Orgán rozhodující o vazbě může obviněného propustit na svobodu (častější situace) nebo jej ponechat na svobodě, jestliže přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši sám určil. Orgán rozhodující o vazbě rozhoduje o peněžitě záruce vždy na návrh, a to buď obviněného, nebo osoby, která složení peněžitě záruky nabízí (§ 73a odst. 2). Obviněný nemusí být tím, kdo záruku složí (§ 73a odst. 1), dokonce jím být prakticky ani nemůže, neboť se v té době nachází v zadržení nebo ve vazbě a tak obstarání a složení částky zabezpečuje jeho obhájce, případně osoba, která složení nabízí⁸¹. Příslušný návrh by měl taktéž specifikovat, kdo by měl být složitelem peněžitě záruky, z jakých prostředků by měla peněžitá záruka pocházet a v jaké výši se nabízí. Jinak hrozí, že tento návrh může orgán rozhodující o vazbě pokládat za nedůvěryhodný.⁸²

Samotné rozhodování v případě použití peněžitě záruky probíhá dvoufázově. V první fázi orgán rozhodující o vazbě usnesením rozhodne, že o přípustnosti přijetí peněžitě záruky. Buď rozhodne, že vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžitě záruky nepřijímá [§ 73a odst. 2 písm. b)], anebo rozhodne, že se peněžitá záruka přijímá (že je tedy přijetí přípustné),

81 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 325

82 náleží Ústavního soudu ze dne 23.10.2013 sp. zn. II.ÚS 3142/13

zároveň přitom určí její výši a způsob složení. Výše peněžité záruky musí být stanovena nad hodnotu 10 000 Kč, horní hranice stanovena není. Při určení výše peněžité záruky soud přihlédne k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžité záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby [§ 73a odst. 2 písm. a)]. Zásadně by však měla být určena taková výše peněžité záruky, aby bylo její připadnutí státu pro obviněného citelnou ztrátou⁸³. Způsobem složení se zpravidla rozumí určení čísla bankovního účtu, na který má být daná částka složena, někdy však příslušný orgán přikáže složení částky v hotovosti na pokladně soudu nebo jiného orgánu činného v trestním řízení⁸⁴. Ve druhé fázi, tedy až poté, co byla určená částka složena, orgán rozhodující o vazbě usnesením rozhodne, že se obviněný propouští na svobodu (nebo se na svobodě ponechává).

Peněžítá záruka je nepřípustná kromě případu existence koluzního vazebního důvodu také v případě, že je obviněný stíhán pro některý z trestných činů taxativně vyjmenovaných v § 73a odst. 1 a zároveň je dán předstížný důvod vazby.

Peněžitou záruku lze zrušit nebo změnit její výši, jestliže pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly, nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení její výše, a to na návrh i z úřední povinnosti (§ 73a odst. 5). Jinak peněžítá záruka trvá až do právní moci odsuzujícího rozsudku, kterým byl obviněný odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu, a to do dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu odnětí svobody, zaplatí peněžítý trest a náklady trestního řízení (§ 73a odst. 6). Prostředky z peněžité záruky lze také použít k úhradě pohledávky

83 Uznesenie Najvyššieho Súdu SR publikované pod č. 55 ve Sbírcce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1991, s. 332

84 VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. , s. 324

poškozeného, požádá-li o to poškozený do tří měsíců od vyrozumění o této možnosti (§ 73a odst. 7, 8).

Účinnost peněžité záruky spočívá zejména v hrozbě jejího případnutí státu.

Peněžítá záruka připadá státu, pokud obviněný:

- a) uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce, nebo policejního orgánu,
- b) zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,
- c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo
- d) se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního tr. odn. svobody za peněžítý trest.

Proti případnutí peněžité záruky státu je přípustná stížnost stran, která disponuje odkladným účinkem (§74 odst. 2).

6. Americké federální vazební právo

Pravidla vazby ve Spojených státech amerických na federální úrovni upravuje zákon U. S. Code, konkrétně § 3142 v Hlavě XVIII. (U. S. Code: Title XVIII). Tato úprava se od úpravy české v současnosti významně odlišuje, ještě více tomu tak ale bylo v minulosti. Vazební právo je v americkém systému trestního práva založeno na tradičním common law pojetí. To znamená, že jeho charakteristickým rysem je kauce⁸⁵ neboli *bail*. Ta je přípustná téměř vždy. Na rozdíl od české úpravy, kdy je kauce jednou z možností nahrazení zajištění obviněného ve vazbě a záležití, až na případ vazby koluzní, jen na úvaze soudu (soudce), zda ji v daném případě připustí⁸⁶, americká úprava je opačného rázu. Kauce je v USA považována za základní způsob nakládání s obviněným a vazba spíše nahrazuje kauci než naopak. § 3142 široce a podrobně upravuje propuštění obviněného na svobodu a podmínky tohoto propuštění, a tato úprava je systematicky zařazena před úpravu samotných podmínek vazby. Z toho lze dovozovat větší důraz na subsidiaritu vazby než v České republice. I přes toto opačné pojetí je však poměr vazebně stíhaných ke všem vězněným vyšší než u nás, konkrétně je to 20,1 procenta v USA⁸⁷ ke zhruba 10,5 procenta v ČR⁸⁸. Lze se domnívat, že jednou z příčin tohoto jevu je fakt, že, jak bude rozvedeno

85 Je nutno poznamenat, že mluvíme-li o kauci v americkém právním systému, nemá se tím na mysli jen peněžítá záruka, ale i různá nepeněžítá omezení a podmínky, které může soud obviněnému uložit namísto nebo vedle klasické peněžíté záruky. Termín „kauce“ je použit spíše z důvodu překladu slova „bail“ z angličtiny a nedostatku přílehavějšího termínu.

86 § 73a odst. 1 trestního řádu, význam slova „může“

87 FINDING DIRECTION: Expanding Criminal Justice Options by Considering Policies of Other Nations. Justice Policy Institute. 2011, [duben 2011] dostupný z http://www.justicepolicy.org/uploads/justicepolicy/documents/pretrial_detention_and_remand_to_custody.pdf

88 vypočteno z údajů Vězeňské služby ČR dostupných z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/M%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C3%AD%20statistik%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20/2012/MSH01-2012.pdf

později, americké vazební právo (nejen federální, ale i státní) umožňuje z poskytování peněžitých záruk za obviněné (*bail bonds*) učinit vcelku lukrativní podnikání. Tento fakt je dlouhodobě kritizován.⁸⁹

Právní úprava USA zná jen dva vazební důvody, a to obavu z útěku či skrývání se a obavu z opakování trestné činnosti (nemusí však být obdobného rázu), přičemž druhý jmenovaný důvod byl, u trestných činů, za které nehrozí trest smrti, do amerického práva zaveden až v roce 1984. Do té doby bylo jediným účelem kauce zajistit účast obviněného (obžalovaného) na úkonech trestního řízení. Jednalo se tedy čistě o vazbu útekovou. Nejvyšší soud státu Pennsylvania v roce 1983 v případě *Commonwealth v. Truesdale* dokonce odmítl jako protiústavní argument státu Pennsylvania, že obviněný má zůstat ve vazbě pouze z důvodu, že by v případě propuštění na svobodu mohl ohrozit svědky, případně by mohl páchat další trestnou činnost⁹⁰ (tedy obdoba vazby koluzní a předstižné). Soud ovšem nevyloučil, aby se tato rizika neprojevila v rozhodování o podmínkách a výši kauce.

V roce 1984 tedy došlo k velké reformě vazebního práva. *Bail Reform Act of 1984* zavedl do té doby nepřipustný předstižný důvod vazby i v případě trestných činů neohrožených trestem smrti. Tento zákon rovněž rozšířil podmínky a omezení, které může soud na obviněném požadovat. *Bail Reform Act of 1984* byl do amerického práva kodifikován právě pod výše zmíněným § 3142 v Hlavě XVIII. zákona U. S. Code.

89 The President's commission on law enforcement and administration of justice: *The Challenge of crime in a free society*, s. 131-133. 1967, dostupné z <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/42.pdf>, obdobně též National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals, *Courts*, s. 83-85. 1973, in VORENBERG, J. : *Criminal Law and Procedure: Cases and Materials*, West Publishing Company, 1981, 1088 s.

90 Jedná se o jakoukoliv trestnou činnost, nemusí být obdobného rázu jako je tomu v trestním řádu (§ 67 písm. c), význam sousloví „...opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán...“

6. 1 Současná právní úprava

6. 1. 1 Propuštění bez podmínek (release on personal recognizance or unsecured appearance bond)

Zákon dává soudci široké možnosti, jak rozhodnout o obviněném, tedy o jeho propuštění na svobodu a za jakých podmínek nebo omezení či o jeho vzetí do vazby. Shledá-li soudce, že se u obviněného nevyskytují žádné vazební důvody, podle § 3142 písm. b) má na výběr ze dvou možností: buď obviněného propustí na svobodu na základě jeho písemného slibu, že se dostaví k soudu, až to bude nutné (*release on personal recognizance*), anebo jej propustí na základě písemného slibu a příslibu obviněného, že v případě, že svůj slib o dostavení se k soudu poruší, zaplatí soudu předem určenou částku v penězích (*unsecured appearance bond*). Druhá z těchto možností se typicky využije, jestliže soud sice neshledá na straně obviněného existenci vazebních důvodů, ale přeci jen má nějaké podezření, že obviněný by svůj písemný slib nemusel dodržet, pokud by nebyl zajištěn peněžitou sankcí.⁹¹ Oba tyto instituty jsou závislé na dvou podmínkách, a to, že obviněný po dobu svého pobytu na svobodě jednak nespáchá žádný federální, státní ani místní trestný čin, a jednak že bude spolupracovat při odběru DNA, je-li to vyžadováno zákonem⁹². Zde je nutné povšimnout si, jak výrazně se už v základech americké vazební právo liší od českého. Jak bylo výše rozebráno, v našem právním prostředí není možné ze strany soudu zatěžovat obviněného jakýmkoliv omezeními, přísliby či jinými opatřeními nahrazujícími vazbu, pokud soud neshledá existenci vazebních důvodů. Dá se tedy dovozovat, že v USA se jaksi samozřejmě předpokládá,

91 http://www.ohiolegalservices.org/public/legal_terms_dictionary/unsecured-appearance-bond

92 § 14135a odst. 3 U. S. Code: Title XLII

že obviněný se k soudu nedostaví, pokud nebude pod tíhou monetární penalizace či alespoň nebude pociťovat jistou obligaci dodržet, co slíbil. Zřejmě proto také § 3146 Hlavy XVIII. U. S. Code takové jednání považuje za trestný čin a stanoví za něj, podle výšky horní hranice trestní sazby za trestný čin, ze kterého byl pachatel původně obviněn, vcelku vysoké tresty (až 10 let u nejdůležitějších trestných činů). Trestní zákoník České republiky sice rovněž ve svém § 336 písm. c) obdobné jednání považuje za trestný čin (přečin pohrdání soudem), ale horní hranicí trestní sazby jsou dva roky odnětí svobody a navíc znakem skutkové podstaty je, že se pachatel takového jednání dopustí opakovaně.

6. 1. 2 Propuštění s podmínkami (release on conditions)

Pokud soudce shledá na straně obviněného existenci vazebních důvodů, respektive shledá, že propuštění obviněného na svobodu za podmínek stanovených § 3142 písm. b) nezaručí účast obviněného na jednání soudu a bezpečnost společnosti, využije § 3142 písm. c). Ten umožňuje soudci podrobit obviněného kterékoli či několika z demonstrativně vyjmenovaných podmínek. Příkladem se jedná o dohled určené osoby nad obviněným (tato osoba musí být schopna zaručit účast obviněného na jednání soudu a rovněž i bezpečnost společnosti před obviněným), zákaz styku s určitými osobami, omezení svobody pohybu (cestování), zákaz jakéhokoliv kontaktu s poškozeným či potenciálními svědky, pravidelné ohlašování se u orgánu veřejné moci (law enforcement agency) či u agentury specializované na práci s obviněnými (pretrial services agency), a zejména souhlas s propadnutím majetku určité hodnoty, včetně peněz, v případě zaviněné neúčasti na jednání soudu (*agreement to forfeit*) a

samozejmě peněžitá záruka poskytnutá obviněným či jinou osobou (*bail bond*), které jsou z jmenovaných opatření nejvýznamnější. Peněžitě záruce v našem pojetí plně neodpovídá ani jeden z těchto prostředků. *Bail bond* má povahu jakéhosi pojištění pro případ neúčasti. Obviněný či třetí osoba (*bail bondsman*) poskytne soudu slib, že v případě neúčasti obviněného zaplatí určenou částku. Přitom dopředu složí pouze část této částky, typicky deset procent⁹³. V případě neúčasti obviněného pak propadá jen tato část a zbytek má pak povahu závazku (dluhu) vůči soudu.⁹⁴ Jak bylo výše zmíněno, tento institut je příležitostí pro výhodné podnikání, neboť často funguje tak, že obviněný oné třetí osobě (profesionální *bail bondsman*) zaplatí zmíněných deset procent a tato osoba pak poskytne soudu předmětný slib.

V případě *agreement to forfeit* se zase neskládá žádná částka dopředu, pouze obviněný přislíbí, že nezúčastní-li se, zaplatí určenou částku, ale navíc oproti příslibu v případě propuštění bez podmínek musí obviněný prokázat, že je vlastníkem majetku v hodnotě určené částky.⁹⁵ Jak bylo výše uvedeno, jedná se pouze o demonstrativní výčet, neboť soudce může obviněnému uložit jakékoliv další podmínky, o nichž lze rozumně předpokládat, že jsou nutné k dosažení cíle, tedy účasti obviněného a bezpečnosti společnosti.⁹⁶

Zásadně je pouze na úvaze soudce, zda a jaké podmínky obviněnému uloží. Jediná výjimka z tohoto pravidla nastává, pokud se věc týká alespoň jednoho z trestných činů taxativně vyjmenovaných v dovětku za výčtem podmínek v § 3142 písm. c) bod 1. (např. únos, obchodování s lidmi, pohlavní zneužití, atd.) a zároveň je alespoň jedním z poškozených nezletilá osoba. V takovém případě musí soud obviněnému uložit všechny

93 http://www.ohiolegalservices.org/public/no_results_found?searchterm=bail%20bond

94 http://www.law.cornell.edu/wex/bail_bond

95 § 3142 písm. c) bod 1. odst. B) sekce XI.

96 § 3142 písm. c) bod 1. odst. B) sekce XIV.

podmínky vyjmenované v dovětku (např. zákaz styku s určitými osobami, zákaz styku s poškozeným a svědky, atd.) a zároveň se obviněný musí podrobit elektronickému osobnímu sledování.

Ke všem těmto podmínkám soudce může přidat jakékoliv další, pokud to pokládá za nutné. V této oblasti se tedy nachází podstatný rozdíl mezi americkou a českou právní úpravou, která umožňuje uložit obviněnému jen podmínky (předběžná opatření) vyjmenované v § 88c tr. řádu, a je tedy výčtem taxativním.

§ 3142 písm. c) bod 2. obsahuje pro nás neobvyklé omezení diskreční pravomoci soudce při ukládání podmínek: stanoví, že soudce nemůže v žádném případě uložit obviněnému finanční podmínku propuštění takové povahy, že by její uložení vedlo ke vzetí obviněného do vazby, ergo že by ji nemohl při svých finančních možnostech splnit. V České republice, obdobně jako v USA, rozhoduje soud o výši peněžitě záruky, mimo jiné, podle majetkových poměrů obviněného (či osoby, která peněžitou záruku nabízí)⁹⁷, podobné omezení chránící méně movité obviněné však v trestním řádu nenajdeme.

6. 1. 3 Vzetí obviněného do vazby

V případě, že soudce shledá, že žádná podmínka ani jejich kombinace nezaručí účast obviněného a bezpečnost společnosti, vezme obviněného do vazby (§ 3142 písm. e) bod 1.). Jedná se o standardní ustanovení vyjadřující subsidiaritu vazby vlastní i našemu právu⁹⁸. V následujících ustanoveních však narazíme na další podstatnou odlišnost amerického vazebního práva. V bodech 2. a 3. písm. e) totiž nalezneme úpravu obligatorní vazby. V českém právu byla obligatorní vazba zrušena v roce

⁹⁷ § 73a odst. 2 písm. a) tr. řádu

⁹⁸ dovětek § 67 tr. řádu „...nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením“

1956⁹⁹, v USA nicméně stále přetrvává. Je upravena dvěma způsoby, a to ve vztahu k obviněnému a ve vztahu k věci.

První způsob (§ 3142 písm. e) bod 2.) spočívá v současné (kumulativní) existenci tří podmínek. Zaprvé, obviněný byl již v minulosti odsouzen za trestný čin vyjmenovaný v § 3142 písm. f) bodu 1. Jedná se o nejzávažnější trestné činy, například teroristické útoky či podobné akty, trestné činy ohrožené trestní sazbou doživotí či trestem smrti, drogové trestné činy s horní hranicí trestní sazby nad 10 let odnětí svobody, atd. Druhou podmínkou je spáchání takovýchto trestných činů v době, kdy byl obviněný na svobodě z důvodu propuštění před hlavním líčením v souvislosti s jiným trestným činem (*release pending trial*). Třetí podmínka spočívá v neuplynutí více než pěti let ode dne odsouzení nebo ode dne propuštění z vězení, podle toho, která skutečnost nastala později. Jsou-li tedy dány všechny tři podmínky, soudce bez dalšího vezme obviněného do vazby.

Druhý způsob (§ 3142 písm. e) bod 3.) je vázán na konkrétní trestný čin, o který se v dané věci jedná. Obviněný musí být vzat do vazby, pokud soudce shledá, že je zde rozumný důvod (*probable cause*) se domnívat, že obviněný spáchal některý z trestných činů vyjmenovaných v bodě 3. Jedná se například o drogové trestné činy s horní hranicí trestní sazby 10 let odnětí svobody, některé teroristické trestné činy, obchodování s lidmi, případně sexuální trestné činy týkající se nezletilých poškozených. Je dobré si povšimnout, že bod 3. zde umožňuje soudci vyhodnotit a vyjádřit se k důvodnosti trestního stíhání¹⁰⁰ (tedy je-li zde pro něj rozumný důvod). Jedná se tudíž spíše o jakýsi modifikovaný typ obligatorní vazby, závislý na uvážení soudce co do důvodnosti trestního stíhání. Soudce není ničím

99 MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 276

100 § 3142 písm. e) bod 3.

omezen ve zhodnocení, zda je trestní stíhání důvodné, jakmile však dojde k závěru, že je, musí obviněného do vazby vzít.

K úplnosti je třeba poznamenat, že oba typy obligatorní vazby jsou konstruovány na základě vyvratitelných domněnek (*rebuttable presumptions*), které spočívají v tom, že jsou-li zjištěny výše zmíněné okolnosti týkající se osoby obviněného či konkrétního trestného činu, má se za to, že žádná z podmínek propuštění na kauci, ani jejich kombinace, není s to zajistit účast obviněného ani bezpečnost společnosti. Obviněný může předkládat důkazy a tvrzení k vyvrácení těchto domněnek.

7. Závěr

7. 1 Možnosti nahrazení vazby de lege ferenda

Po vcelku radikálním zavedení předběžných opatření do trestního řízení nelze již očekávat nějaké další možnosti nahrazení vazby čistě legislativního rázu. To však neznamená, že by potenciál pro nahrazení vazby byl vyčerpán. Právo vždy musí reagovat na jak na společenský pokrok, tak i pokrok technologický. Trestní právo samozřejmě není výjimkou. To se projevuje například ve velkém množství skutkových podstat trestných činů, které by dříve byly nemyslitelné a jejich existenci a možnost spáchání umožnil právě technologický pokrok.¹⁰¹ Není ale důvod, proč by trestní právo obdobně nemohlo technologický pokrok využít ke svému účelu, tedy k ochraně společnosti před trestnými činy. Bohužel každému takovému pokroku v trestním právu i právu obecně musí předcházet změna příslušných právních předpisů kroky zákonodárce, což bývá zdlouhavé. Nicméně v oblasti nahrazení vazby technickými prostředky došlo v posledních letech k jistému pokroku. Ministerstvo spravedlnosti České republiky již v roce 2012 s úspěchem testovalo možnost elektronického monitorování odsouzených k trestu domácího vězení¹⁰². Očekává se, že do běžného provozu budou zařazeny v roce 2015¹⁰³. Tento typ elektronického sledování je však pro náhradu vazby nevhodný, neboť se jedná o rádiový systém spočívající v principu

101 např. trestné činy podle § 230, 231 a 232 trestního zákoníku

102 vyjádření ředitele Probační a mediační služby Pavla Šterna dostupné z http://zpravy.idnes.cz/elektronicke-naramky-se-odsvedcily-d6o-/krimi.aspx?c=A121213_114820_krimi_cen

103 vyjádření ředitele Probační a mediační služby Pavla Šterna dostupné z http://www.denik.cz/z_domova/nametek-elektronicke-naramky-pro-vezne-budou-v-pristim-roce-20140304.html

slábnoucí intenzity signálu se zvětšující se vzdáleností. Dotyčný obviněný by tak, aby nebyl zmařen účel vazby, musel být neustále uvězněn ve svém obydlí, bez možnosti volného pohybu v určitých hodinách, jak je tomu v případě trestu domácího vězení. Obviněný by si tak nemohl obstarávat prostředky pro své živobytí, přičemž náklady na své živobytí by musel, na rozdíl od pobytu ve vazbě, přímo hradit ze svých prostředků. Takový stav by nejspíš byl ještě závažnějším zásahem do ústavně zaručených práv obviněného, nežli pobyt ve vazbě samotný. S názorem ministryně spravedlnosti Válkové, že tyto náramky lze využívat i pro náhradu vazby¹⁰⁴, proto nesouhlasím.

Řešení tohoto problému však existuje. Jsou jím elektronické náramky pracující na principu Global Positioning System (GPS). Tento systém po patřičné modifikaci umožňuje sledování polohy daného objektu v místě a čase, a to s přesností na jednotky metrů¹⁰⁵. To více než dostatečně umožňuje zmaření pokusů o útěk či skrývání se, obviněného by vědomí o tom, že je důkladně sledován spolehlivě odradilo od opakování trestné činnosti, vykonání nebo dokonání trestného činu. V neposlední řadě by tento systém umožnil nahradit do jisté míry i v současnosti nenahraditelnou koluzní vazbu vymezením okruhu pohybu obviněného tak, aby se vyhnul jakémukoliv kontaktu se svědky či poškozenými (například i v kombinaci se zákazem styku s určitými osobami či zákazem vstupu do obydlí dle § 88c písm. a), b) tr. řádu). Pokud by se obviněný s náramkem pokusil ovlivňovat svědky či poškozené prostřednictvím komunikačních zařízení (telefon, elektronická pošta) či jiných osob, hrozilo by mu samozřejmě rozhodnutí o vzetí do vazby.

Obviněný by na druhé straně měl lepší možnosti pro realizaci svého práva

104 vyjádření ministryně spravedlnosti Válkové dostupné online na <https://www.pmscr.cz/aktuality/nova-ministryne-chce-vice-alternativnich-trestu>
105 <http://www.gps.gov/systems/gps/performance/accuracy/>

na obhajobu než při pobytu ve vazební věznici. Zavedením tohoto systému by se rovněž ušetřili nemalé peněžní prostředky (průměrný denní náklad pobytu jedné osoby ve věznici činí 916 korun českých¹⁰⁶), které by se mohly investovat do jiných oblastí, zejména pak do zvýšení efektivity soudů jejich řádným (nejen) personálním vybavením, po němž volá odborná veřejnost¹⁰⁷.

7. 2 Shrnutí

V práci byla rozebrána právní úprava institutu vazby, stejně jako nejvýznamnější současné i minulé problémy týkající se vazebního práva. Byly porovnány názory na tyto problémy jak z hlediska doktríny, tak z hlediska judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu, jež tvoří ohnisko této práce. Taktéž byl v několika případech prezentován můj vlastní názor, ať už vytvořený pod vlivem názorů autorit a judikatury, nebo samostatně. Práce se věnuje zejména materiálnímu vazebnímu právu, neboť tam se nachází jádro vazebního práva jako celku, a tudíž i většina jeho problémů. V oblasti formálního vazebního práva byla pozornost věnována problematice vazebního rozhodování a stížnostem. Rovněž byly rozebrány některé problémy, které současná právní úprava vytváří v praxi, jako například těžkosti soudu (soudce) řádně a odpovědně rozhodovat o vazbě zadrženého pod tlakem velice krátké lhůty k tomuto rozhodnutí, nebo potíže s realizací obhajoby obviněného ve vazbě, kdy osud obviněného do

106 Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2012, s. 22, dostupná z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf

107 viz. např. vyjádření předsedy Soudcovské unie Tomáše Lichovníka dostupné online na [http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/310-co-ohrozuje-ceskou-justici--\(tiskova-zprava\).html](http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/310-co-ohrozuje-ceskou-justici--(tiskova-zprava).html)

velké míry závisí na profesionalitě obhájce. Tím byl poskytnut komplexní pohled na okruh problémů vazebního práva České republiky v současnosti (s náležitým přesahem do minulosti). Zároveň byl tak naplněn hlavní cíl této diplomové práce.

V diplomové práci byl taktéž na několika místech analyzován problém někdy velice liberálního rozhodování soudů o vzetí obviněného do vazby a s tím související nedostatečné využívání a upřednostňování institutů nahrazujících vazbu před vzetím do vazby po zadržení obviněného. Vzhledem k časové tísní a nutnosti do značné míry pouze odhadovat budoucí chování obviněného jsem dospěl k závěru, že nelze jednoznačně říci, že by orgány činné v trestním řízení vazbu ve větší míře úmyslně nadužívaly či dokonce zneužívaly. Na druhé straně je nutno podotknout, že v rozhodování soudů existují významné nedostatky co se nahrazování vazby týče. Totiž, že soudy často rozhodují spíše o vzetí obviněného do vazby, a nikoliv o jeho propuštění ze zadržení na svobodu. Určitou naději na zlepšení tohoto stavu skýtá zavedení nových možností náhrady vazby zákonem o obětech trestných činů. Lze se domnívat, že soudy toto pochopí jako určitý signál či tlak zákonodárce na menší využívání vazby.

Diplomová práce rozebrala a porovнала českou právní úpravu s americkou federální právní úpravou. Toto mělo původně sloužit zejména jako inspirace pro další rozvoj možností nahrazení vazby v České republice, s účinností zákona o ochraně obětí trestných činů se však tento záměr ukázal být obsolentním. Jako inspirace pro další směr vývoje možností nahrazení vazby byla tedy alespoň rozebrána prozatím teoretická, v blízké době však možná i praktická aplikace moderních technologií k prosazování účelu jak samotné vazby, tak trestního práva obecně. Takzvané elektronické náramky spolu s předběžnými opatřeními v trestním řízení snad pomohou zajistit, aby vazba byla v trestním řízení využívána jako skutečná ultima

ratio trestního práva. Tedy jako opravdu nezbytné a krajní opatření, nikoliv jako běžná součást zejména přípravného řízení.

8. Seznam pramenů

8. 1 Literatura

- JELÍNEK, J. a kol. : Trestní právo procesní, 3. vydání, Praha: Leges, 2013, 864 s.
- JELÍNEK, J. a kol. : Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 3. vydání, Praha: Leges, 2012, 1280 s.
- MUSIL, J. , KRATOCHVÍL, V. , ŠÁMAL, P. a kol. : Kurs trestního práva. Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s.
- CÍSAŘOVÁ, D. , MANDÁK, V. , MATULA, V. , RŮŽEK, A. , FENYK, J. , KLOUČKOVÁ, S. , PŮRY, F. , REPÍK, B. : Trestní právo procesní, 3. aktualizované a rozšířené vydání, Linde Praha, 2004
- ŠÁMAL, P. a kol. : Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 1920 s.
- VANTUCH, P. : Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s.
- ŠÁMAL, P. , NOVOTNÝ, F. , RŮŽIČKA, M. , VONDRUŠKA, F. , NOVOTNÁ, J. : Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s.
- VORENBERG, J. : Criminal Law and Procedure: Cases and Materials, West Publishing Company, 1981, 1088 s.

8. 2 Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004 sp. zn. III. ÚS 566/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2006 sp. zn. I. ÚS 74/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 3294/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2007 sp. zn. III. ÚS 534/06
- Nález Ústavního soudu nález sp. zn. III. ÚS 18/96 ze dne 26. 9. 1996
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2005 sp. zn. IV. ÚS 353/04
- Nález Ústavního soudu nález sp. zn. II. ÚS 469/05 ze dne 8. 3. 2006
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2007 sp. zn. I. ÚS 603/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2004 sp. zn. I. ÚS 161/04
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. 2. 2000
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze dne 20. 11. 2000
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 121/02 ze dne 6. 6. 2002
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005 sp. zn. I. ÚS 585/02
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2010 sp. zn. III. ÚS 1926/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 573/02
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 264/98 ze dne 11. 8. 1998
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 432/01 ze dne 17. 1. 2002
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005 sp. zn. I. ÚS 585/02
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 264/98 ze dne 11. 8. 1998
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005 sp. zn. III. ÚS 424/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 356/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. III. ÚS 612/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2007 sp. zn. II. ÚS 530/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008 sp. zn. II. ÚS 590/08

- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2010 sp. zn. I. ÚS 1115/09
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 347/96 ze dne 10. 12. 1997
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2013 sp. zn. III. US 1242/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 11. 2007 sp. zn. I. ÚS 2705/07
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2012 sp. zn. I. ÚS 2632/12
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 62/96 ze dne 12. 9. 1996
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 148/97 ze dne 25. 9. 1997
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 sp. zn. Pl. ÚS 45/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 1907/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 12.09.2013 sp. zn. III. ÚS 2348/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 23.10.2013 sp. zn. II.ÚS 3142/13
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 1992, sp. zn. 6 To 48/92, publikované pod č. 29 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1993, s. 219
- Uznesenie Najvyššieho Súdu SR ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91, publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1991, s. 332
- Uznesenie Najvyššieho Súdu SR ze dne 25. 5. 1992, sp. zn. Ntv 97/92, publikované pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1992, s. 440
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 4 Tmo 11/2004, publikované pod č. 19 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2005/1, s. 222

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993, sp. zn. 7 To 251/93, publikované pod č. 14 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1994, s. 129
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp. zn. 4 To 3/2002, publikované pod č. 5 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2003, s. 21
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 4. 2004, sp. zn. 3 To 134/2004, publikované pod č. 15 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2005/1, s. 201
- rozsudek Nejvyššího Soudu státu Pennsylvania ve věci Commonwealth v. Truesdale

8. 3 Internetové prameny

- http://www.law.cornell.edu/wex/bail_bond
- http://www.ohiolegalservices.org/public/no_results_found?searchterm=bail%20bond
- http://www.ohiolegalservices.org/public/legal_terms_dictionary/unsecured-appearance-bond
- http://www.justicepolicy.org/uploads/justicepolicy/documents/pretrial_detention_and_remand_to_custody.pdf
- http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/M%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C3%AD%20statistick%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20/2012/MSH01-2012.pdf
- <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/42.pdf>
- http://www.denik.cz/z_domova/namestek-elektronicke-naramky-

pro-vezne-budou-v-pristim-roce-20140304.html

- http://zpravy.idnes.cz/elektronicke-naramky-se-odsvedcily-d6o-/krimi.aspx?c=A121213_114820_krimi_cen
- <http://www.gps.gov/systems/gps/performance/accuracy/>
- [http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/310-co-ohrozuje-ceskou-justici--\(tiskova-zprava\).html](http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/310-co-ohrozuje-ceskou-justici--(tiskova-zprava).html)
- http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf

8. 4 Časopisecké články

- MANDÁK, V. Předstížná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie. 1996. Duben
- JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. Bulletin advokacie. 2013. Dostupný z <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>
- MANDÁK, V. Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995. Bulletin advokacie. 1996. Červen

8. 4 Právní předpisy

- ústavní zákon č. 2/1993 Sb. z., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 141/1961 Sb. z., trestní řád
- zákon č. 40/2009 Sb. z., trestní zákoník
- zákon č. 293/1993 Sb. z., o výkonu vazby

- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
- Evropská úmluva o lidských právech
- U. S. Code: Title XVIII.
- U. S. Code: Title XLII.

Issues of pre-trial detention in criminal procedure

Abstract

The thesis deals with the issues of pre-trial detention in the criminal procedure of the Czech Republic. It comprises and compares opinions voiced by various scholars, high courts and myself. The thesis also includes a section about the rules of pre-trial detention in the American federal criminal procedure and compares it with the Czech system.

The first part of the thesis is the Introduction, in which the goals of the thesis are set out. The second part is the main part of the thesis and it is divided into five chapters. The first chapter consists of a general description of pre-trial detention in the Czech Republic and the principles that govern it. The second part is called Formal Rules of Pre-Trial Detention, and it deals with the issues of competence, court procedure and decision-making. The third chapter is where the focus point of the thesis lies, as it investigates the conditions of ordering a pre-trial detention of a person and addresses the numerous problems that arise in this area. The fourth chapter describes the conditions for pre-trial release of an accused person, including the legislative changes recently made in this area. The fifth chapter explores the American federal criminal procedure and compares it with the Czech criminal procedure. It also includes American scholars' criticisms of their procedural rules and suggestions to be made in the legislation in order to eradicate the bail bond industry.

Lastly, the third part is divided into two chapters. The first one is a suggestion of changes to be made to the current legislation in order to benefit both the state (government) and the accused person. It proposes the use of modern technology in criminal procedure regarding pre-trial detention and outlines the progress already made in this area in recent years. The second chapter is the summary of the thesis.

vazba, judikatura, nahrazení
detention, case law, release